

רוברט לינדנר

השעה בת
חמישים הדקות

קובץ סיפורים
פסיכואנליטיים אמיתיים

Robert Lindner

The Fifty-Minute Hour

A Collection of True Psychoanalytic Tales

מאנגלית: ב. קפלן

עריכה מדעית: ד"ר עפרה אשל, ד"ר מאיר ברגר

עריכת תרגום: יאיר אור

הגהות: עדנה לוינשטיין

Copyright © 1982 Robert Lindner

© כל הזכויות של התרגום העברי שמורות

לתולעת ספרים בע"מ, תל אביב, תשס"ז 2007

E-mail: bookworm@zahav.net.il • www.bookworm.co.il

אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליט, לאחסן במאגר מידע, לשרר או לקלוט בכל דרך או בכל אמצעי אלקטרוני, אופטי, מכני, או אחר – כל חלק שהוא מן החומר שבספר זה. שימוש מסחרי מכל סוג שהוא בחומר הכלול בספר זה אסור בהחלט אלא ברשות מפורשת בכתב מהמוציא לאור.

נדפס בישראל 2007 Printed in Israel

הספה הסילונית

סיפורו של קירק

כל קול לא נשמע באותו חדר נישא בגיילינג, עד אשר בתוך שהות של רגע חזר המשרת בפנים מבועותות, ואמר אגב קידה ללורד ג'אס: "אדוני, זהו שגריר מארץ הקסמים ופמלייתו. הוא מבקש להתקבל לראיון".

א. ר. אדיסון,
התולעת אורובורוס

הכיסא שמאחורי הספה אינו חפץ יציב כפי שהוא נראה לעין. סבבתי עליו בכל העולם, הלוך ושוב. מבלי לזוז ממושבי הנוח פגשתי בדמויות חשובות, והייתי עד למאורעות גדולים. אבל קירק אלן היה מי שהוציא אותי מן העולם הזה, כאשר הפך את הספה שבחדרי לספינת חלל המשייטת בין גלקסיות.

סיפורי מתחיל בבוקר יוני חם ולח בבולטימור, כאשר קיבלתי קריאה טלפונית מרופא במתקן ממשלתי בדרום-מערב ארצות הברית. הוא אמר שהוא מתקשר בעניין מטופל שנשלח אליו ושהוא רוצה להעביר אלי. ביקשתי ממנו שיתן לי פרטים.

"הבחור שמדובר בו", אמר, "הוא גבר בשנות השלושים לחייו, פיסיקאי-מחקר העובד איתנו כאן. עד כמה שאני יכול לקבוע, הוא נורמלי לחלוטין מכל בחינה שהיא, פרט להמון רעיונות מטורפים שיש לו על כך שהוא חי חלק מזמנו בעולם אחר – על כוכב לכת אחר. אולי זה לא כל-כך נורא, אבל הבעיה היא שהוא באמת 'נעלם' די הרבה – אם אתה מבין למה אני מתכוון – ושהיעילות שלו נמוכה בהרבה מהרגיל, והתפקוד השוטף של המקום נפגע מכך. כמו שאמרת

לך, הוא פסיקאי. שלחו אותו מווישינגטון כדי שיעשה כאן עבודת מפתח, ועד לפני כמה שבועות הייתה לו כאן הצלחה עצומה. אבל בזמן האחרון הוא כל-כך איבד את המגע שלו עם העבודה, ולכל-כך הרבה זמן, עד שחייבים לעשות משהו בנדון".

"איך נודע לך על רעיונותיו?" שאלתי. "האם הוא התלונן בפניך – או מה?"

"לא", השיב הרופא. "אלן – שמו של החולה הוא קירק אלן – לא אמר מעולם מלה על העניין. מבחינתו הכול טבעי לחלוטין. כמוכן, הוא מצטער על הירידה ביעילותה של המחלקה. מתנצל בלי סוף ומבטיח להשתדל יותר. הוא אומר – שמע! – הוא אומר שהוא ינסה לבלות יותר זמן על הכוכב הזה!"

"ואיך הוא הגיע אליך?" התעקשתי.

"ובכן, אלן הוא מנהל המדור, והחלק העיקרי של עבודתו הוא להעריך ולהתאים בין דו"חות אנשי המחקר שמתחתיו, ולהעביר תקצירים על עבודת המדור שלו לראש המחלקה. הסיכומים שלו התחילו להגיע באיחור, וכשהיו מגיעים סוף-סוף לבגבי, ראש המחלקה, הוא שם לב לא רק שהם נופלים מהרמה של אלן, אלא שכמה מהם היו בלתי ברורים, וכמה מן המסמכים היו מכוסים בסמלים משונים, או... אני מתאר לעצמי שהיית קורא להם פיקטוגראפים..."

"ובכן, בגבי הזמין אותו אליו...", האצתי בו.

"כן, הוא הזמין אותו וביקש ממנו הסברים".

"ומה ענה אלן?"

"ובכן, בהתחלה הוא לא אמר הרבה. רק שהוא נעדר זמן רב לאחרונה, ושמעתה ואילך הוא ישתדל לבלות יותר זמן כאן".

"האם הוא נסע למקום כלשהו?" שאלתי.

"לא. אתה מבין, קשה מאוד לצאת מכאן, ממש כשם שקשה להגיע לכאן. אלן לא היה יכול לצאת מכאן בלי לעבור את כל הבירוקרטיה הביטחונית, ובגבי ידע שהוא לא עזב את המקום למשך חודשים על גבי חודשים. אבל אז עלה על דעתו של בגבי שאולי אלן התכוון לכך שהוא היה חולה בתוך תחומי המתקן או משהו כזה. הוא בדק את

העניין, אבל הרו"חות הראו שאלן לא החסיר אף יום אחד. אז הוא הזמין כמה אנשים שאלן עובד איתם, ושאל אותם לגבי אלן.
 "האם הוא הצליח לגלות משהו?" שאלתי.

"לא הרבה, פרט לכך שכמה אנשים שבגבי שוחח איתם אמרו לו שהם שמו לב שאלן נראה להם קצת מעורפל ומפוזר לאחרונה."
 הרופא עצר בדיבורו. "הצתתי את המקטרת", התנצל. "ובכן, כל העניין נדחה לזמן-מה עד שהגיע תיק הרו"חות הבא, שוב באיחור, ושוב היה מכוסה באותו סוג של... קשקושים. ואז הזמין בגבי שוב את אלן לשיחה."

"מה קרה הפעם?" לחצתי.

"ובכן, התוצאה הייתה שבגבי שלח את אלן אלי. נראה שכל מה שהוא הצליח להוציא מהבחור הוא התנצלויות והבעות צער. אז השמיע אלן גם את הצהרתו המטורפת, שהוא ישתדל לבלות יותר זמן על הכוכב הזה. הוא אמר לבגבי שייתכן שיהיה לו קשה לארגן דבר כזה, אבל הוא איכשהו יעשה את זה. בגבי השתדל ללחוץ עליו בעניין, אבל לא הצליח להגיע איתו לשום דבר. כל זה נשמע כמו דיבור מטורף ומעורפל. בגבי אמר לי שהוא חשב בהתחלה שהבחור מותח אותו, אבל כשאלן התעקש על הדברים שאמר, בגבי הגיע למסקנה שהבן-אדם כנראה יצא מדעתו."

"האם בגבי שאל לגבי השרבוטים על הרו"חות?"

"הו, כן", אמר הרופא, "נראה שכל מה שהיה לאלן לומר הוא שהסמלים ההם היו רשימות שהוא התכוון להעתיק ליומניו. הוא אמר שהוא עדיין לא עשה את זה, וביקש מבגבי שיחזיר לו את הרו"חות כדי שיוכל להשלים את מה שהחסיר!"

"אמרת שבגבי שלח את אלן אליך."

"כן. למעשה, הוא נמצא בחדר ההמתנה שלי ברגע זה."

"מה החלטת לעשות?"

"אינני יכול לטפל בעניין", השיב. "אני רק רופא רגיל. כשאני נתקל במשהו מעין זה – עניין פסיכיאטרי – הדבר היחידי שאני יודע הוא שאסור לי לזלזל בכך. לכן אני מתקשר אליך."

"אין לי כל אפשרות להגיע אליכם..."

הרופא צחק. "גם אם היית יכול, לא היינו נותנים לך... אני בטוח שאתה מבין... לא, אם תסכים לקבל את הבחור לטיפול נשלח אותו אליך לבולטימור. דרך אגב, אנחנו נישא בתשלום עליו".

"מדוע אינכם משתמשים בשירותים הממשלתיים הרגילים?"

"כי הם אינם עומדים לרשותנו", השיב הרופא. "אתה מבין, אלן קשור עמנו בחוזה. אנחנו נדרשים לספק לו שירותים רפואיים, אבל אנחנו לא מאורגנים כאן למקרה מהסוג הזה – אני מניח שפשוט אף אחד לא העלה על דעתו שגם מדענים עלולים לצאת מדעתם, כמו כל בן-אדם אחר. לכן במקרה כגון זה אני מחויב להשתמש בשיקול דעתי ולסדר את העניין בצורה הטובה ביותר שאני יכול".

היססתי. קולו של הרופא עורר אותי מהרהורי. "מה אתה אומר?"
 "אני חושב על זה", אמרתי. "אמור לי: האם לדעתך אלן זקוק לאשפוז?"

"הו, לא", השיב במהירות. "הייתי אומר שמה-שזה-לא-יהיה – הפנטזיות האלה, כפי שאני מניח שתכנה אותן – אינן מזיקות כלל. אני מתכוון שאלן כנראה איננו מושפע מהן רוב הזמן".
 "אבל, לפי מה שאתה אומר, הוא הולך ומסתבך בזה יותר ויותר", ציינתי.

"משום כך לדעתי יש לעשות משהו מיד. ייתכן שאם נתחיל לטפל בו מיד נוכל לעצור את זה כבר בשלב הנוכחי".
 "ייתכן", הסכמתי.

"אני באמת לא מסוגל להסביר איך בדיוק זה פועל", המשיך הרופא, "אבל יש לי רושם שהפסיכוזו שלו – אני משער שזה מה שיש לו – אינה מפריעה ליכולתו לשמור על עצמו או להסתובב באורח נורמלי, לפחות לא בשלב זה. הייתי אומר שלפי דבריו יש לו שליטה מסוימת על הדבר – אני מתכוון שהוא מסוגל להיכנס ולצאת מהמצב כל אימת שהוא רוצה. והוא באמת אחר הבחורים העדינים והנחמדים ביותר שנתקלתי בהם. אני מבטיח לך שלא תהיה לגביו שום בעיה של אשפוז".
 "אני שמח על כך", אמרתי.

"אם כן, האם תקבל אותו?" שאל הרופא בלהיטות.
 "אינני יכול לומר לך בביטחון", ענית. "אבל אשמח לראותו, ואז אודיעך".
 "זה מספיק טוב מבחינתי", אמר.

קירק אלן הגיע לכולטימור שלושה ימים לאחר שיחתי עם הרופא. כל המחשבות שהיו לי לגביו כ"מדען מטורף" התפוגגו כשראיתי אותו לראשונה במשרדי. הוא היה איש מוצק, גובהו בינוני, עיניו בהירות, שעריו בלונדיני, בגדיו מגוהצים על אף הנסיעה הארוכה והלחות, כובעו מעוטר בסרט עליז, וכולו דומה למנהל עסקים צעיר. הליכותיו בשעה שהציג את עצמו והחליף עמי כמה מילים על מזג האוויר ועל טיסתו מזרחה, היו מקסימות. הוא דיבר בביישנות קלה, שממנה למדתי כי המצב שבו מצא את עצמו גרם לו קצת מבוכה. קול הבריטון הנעים והמוטעם שלו עורר את תשומת לבי מיד. אף-על-פי שדיבורו היה אמריקאי ללא ספק, היה בו איזה צליל מוסיקלי זר. באבחנה זו בחרתי כדי להתחיל את הבריקה הקלינית שלי.

"לא נולדת בארצות הברית, נכון, מר אלן?" שאלתי.

"לא", השיב. "אבל מניין ידעת?"

"קולך, אורח דיבורך. יש בו משהו... נראה לי שדיברת פעם בשפה

רכה יותר. מהי?"

"אתה צודק", אמר. "שפתי הראשונה הייתה ניב פולינזי, אבל

חשבתי שהמבטא שלי היה חבוי למדי. האם הוא מטריד אותך?"

"כלל וכלל לא", אמרתי. "לאמיתו של דבר, זה נעים לי. ספר לי

כיצד זה קרה..."

"אבי היה קצין בחיל הים", השיב. "נולדתי בהוואי, שם הוצב אבי

כאשר פרצה מלחמת העולם הראשונה. המטפלת שלי עד גיל שש

הייתה אשה פולינזית זקנה, וכתור ילד קטן למדתי לדבר בניב שלה.

מאוחר יותר מונה אבי לנציב על אחד האיים שקיבלנו מנדט עליהם,

ונשארנו שם עד מותו, בהיותי בן ארבע-עשרה. כל אותו זמן לא

דיברתי אנגלית עם איש פרט למטפלות שהובאו מארצות הברית כדי

להשגיח עלי, ועם הנרי, שאותם לא ראיתי כמעט. חברי למשחק היו כולם ילידים, כמובן, ו...”

קירק אלן היה בן יחיד להוריו. אביו כבר היה אדם קשיש כאשר נולד קירק. הוא היה נשוי קודם לכן, והיה כבר סב לנכדים. קירק נזכר בו כאדם בעל נוכחות מרשימה. כמפקד של אוניית מלחמה בעלת מפרשים, ואחר-כך כמפקד אוניית מלחמה המונעת בכוח הקיטור, דומה היה תמיד שיש סיפון מתחת לרגליו. הוא היה גאה, שתקן, קפדן, ונהג להסתיר מן האנשים סביבו את רגשותיו העמוקים והרכים. מן הסובבים אותו דרש ציות מוחלט ומידי, ושכרם היה נהמת תודה בת הברה אחת, או, כמו במקרהו של קירק, פריעת שערו של הנער בידו הכבדה. מסוכן היה להכעיסו. מטה ההליכה לא סר לרגע מתחת לידו; ולא היה איש באי, מלבד אשתו והמטפלות הלבנות, שלא חש בזמן כלשהו את נחת מטהו. ואף-על-פי-כן, היה בו רבר-מה אדיב וחמים, משהו רך ובלתי מוגדר. תכונה זו הייתה זכורה לקירק בעיקר על-ידי חוש הריח. מין מזיגה של טבק, ויסקי, עור ואוויר-ים, שהייתה מעוררת אצלו תמונה ברורה של הג'נטלמן הזקן, שאך לעתים רחוקות נראָה מחוץ למדי הקצין שלו, וניהל את ביתו ואת "האי שלו" כמו חדר מבצעים של אוניית קרב.

מדוע נישאה אמו לקומודור – כפי שנקרא אביו של קירק – היה בבחינת חידה. היא הייתה צעירה ממנו לפחות בשלושים וחמש שנים, ובמזגה הייתה היפוכו הגמור. אביה היה דיפלומט עשיר ששירת את ארצו במרבית בירות אירופה, ומת באיטליה בנסיבות טרגיות ושערורייתיות למדי. היא חונכה בצרפת, במנזר שהתמחה בהשגחה על נערות בעלות רקע דומה לשלה, אלא שמצב רוחה המרומם ואומץ לבה הביאוה לידי הרפתקאות משעשעות ונועזות. אמה, שלא יכלה לשאת את הגילויים שבאו בעקבות מותו של האב, עברה להונולולו, שם חשה כי היא מוגנת יותר מן הרכילות. אמו של קירק, שהייתה אז בת שמונה-עשרה, נסעה עמה. שתי הנשים חיו שם בשלווה, אך הנערה הייתה נתונה בהשגחה מתמדת, עליצותה הטבעית דוכאה באורח קשה, וטבעה החברותי הוגבל מאוד. במשך חמש שנים לערך הקדישה

את עצמה לאמה. ואז, באחד האירועים הדיפלומטיים, התוודעה אל האלמן המזדקן. לאחר תקופת חיזור קצרה נישאה לו, אולי – לפי דעתו של קירק – כדי להימלט מאמה.

זמן קצר לאחר נישואיה שבה אליה עליצותה הטבעית. הקומודור היה סבלני כלפי אשתו הצעירה והיפה, היה גאה בה בדרכו האבהית, ושב לימי צעירותו בהשפעת חיותה. ביתם הפך במהירות למרכז החברתי של הונוולו, וכך נשאר במשך כל שנות המלחמה.

קירק נולד ב-1918. מיד לאחר לידתו עברה המשפחה לפריז, שם נתמנה אביו לתפקיד במשלחת המשא ומתן לשלום. המשפחה נשארה שם כשנה, ואז נשלח הקומודור שוב בתפקיד להוואי. זמן קצר לאחר שובם לאזור הפסיפיק, התמנה האיש הזקן לנציב על האי המנדטורי. מאוחר יותר הבין קירק כי התעוררה שאלה אם לקבל את המינוי הזה, והתקיימו ויכוחים סוערים אם אמו והוא יתלוו אל האב. הוריו לא התלהבו במיוחד להחליף את החיים הנוחים בהונוולו, שם היו מנהיגיה הבלתי מעוררים של החברה, בקשיי הקיום של מוצב מרוחק. הם החליטו לקבל את המינוי למשך שנה אחת, כדי לא לקלקל את הרקורד המצוין שהיה לאב בשירות הממשלתי. הם האמינו כי לאחר הפגנת נאמנות זו, יוכלו לבקש בנקל מינוי בהוואי או בארצות הברית. אלא שהחיים לא התנהלו על-פי תוכניותיהם.

השנה הראשונה לשהותם באי חלפה במהירות. הן הקומודור והן אשתו היו עסוקים, הוא בתפקידיו האדמיניסטרטיביים והיא במפעלים ציבוריים לילידים. כשהסתיימה השנה, ביקש הקומודור העברה כמתוכנן. אשתו הצעירה ששה לקראת חזרתה לחברה מתורבתת יותר, ורק חיכתה לאותו יום שבו יחליף את בעלה נציב חדש. אך איש לא בא, וימי הציפייה התארכו לשבועות. לבסוף הודיעו לקומודור כי בקשתו להחלפת מקום נדחתה.

כשנכזבו תקוותיה, חזרה אמו של קירק לאפאתיה שלפני נישואיה: היא איבדה את עליצותה, נעשתה אדישה ומלנכולית, ומצב רוחה הידרדר כל-כך, עד שרוחה לא שבה אליה למשך עשר שנים ויותר. זמן-מה מצאה פורקן למרצה בקטטות עם בעלה ברבר עתידם, והיא

האיצה בו להתפטר אך ללא הצלחה. האופן שבו תפש את חובותיו היה מחמיר וקפדני, ואף-על-פי שהשתדל למלא את כל מבוקשה בשאר הדברים, סירב להיענות לה בעניין זה. היא גם לא נענתה להצעתו, שהיא והילד ישובו להוואי. ככל הנראה הייתה נחוצה לה תחושת ההגנה האבהית שהעניק לה, והיא חששה לעמוד מול העולם בלעדיה, ולכן העדיפה להיכנע בחוסר חשק. היא נטשה את הפעילויות שהחלה בהן בהתלהבות גדולה כל-כך בשנה החולפת, ונמנעה מפגישות חברתיות. ואם בתחילה התעניינה בקירק לפחות מבחינת ההשגחה על מעשיו, הנה עתה השאירה אותו כליל בהשגחת המטפלת ההוואית שלו, המשרתים הילידים, או המטפלות שבאו והלכו במשך השנים. יחסיה עם הקומורור נעשו רשמיים בלבד: היא הייתה יוצאת מחדרה בשעת ארוחת הצהריים ושבה אליו בתום הארוחה. מה היו עיסוקיה בימים הארוכים, קירק לא ידע מעולם. היא נעשתה דמות מטושטשת ומסתורית בחייו – אדם מובדל ובלתי ידוע.

מערכת היחסים האחרת שהייתה בעלת משמעות, ולכן גם מעצבת, בשנות ילדותו וראשית התבגרותו, הייתה עם המטפלת ההוואית שלו, עם הנשים הילידיות שטיפלו בו לאחר שזו נפטרה, ועם עוד כמה נשים לבנות מארצות הברית, שהועסקו על-ידי אביו.

למינה, המטפלת ההוואית, הייתה ההשפעה הראשונה והחשובה ביותר בהתפתחותו של קירק. היא באה לבית כמינקת, ונשארה לטפל בו עד אשר מלאו לו שש שנים. קירק לא היה מסוגל להיזכר בה בבהירות, אך הרגשות שהיא עוררה בו היו מתוקים ועזים. היא הייתה פולינזית צעירה וטובת מזג, כהת עור, שהגיעה להונולולו מן המחוזות ההרריים כדי לחפש לה מקום עבודה בריוק בזמן שקירק נולד. היא ידעה רק כמה מילים באנגלית, אך הייתה נבונה ופיקחית. קירק ניתן לטיפולה הבלעדי, ואהב אותה בכל לבו, ואף היא החזירה לו אהבה. היא היניקה אותו מחלבה, ושלוותה ונוכחותה נתנו לו את כל מה שאמו האמיתית שללה ממנו. הוא ישן עמה, אכל עמה, שיחק עמה. במשך היום כמעט לא נפרדה ממנו לרגע קט, וכלילה היו מערומיה החמים מקיפים אותו. מינה נהגה בקירק כבבנה שלה, וגידלה אותו

על-פי מסורתה. שפתו הראשונה הייתה שפתה, ומנהגיו הראשונים נקבעו על-פי תרבותה שלה. הואיל ואמו הייתה עסוקה בעת ההיא בהפיכתה למלכה החברתית של האי, יכלה מינה לעשות בקירק כטוב בעיניה. רק כאשר הייתה מתעוררת איזו בעיה שהזכירה להורים את דבר קיומו של הבן, היו מתערבים בעבודתה. יום אחד הביע אורח באוזני ההורים את הפתעתו מכך שהילד מפטפט רק בשפת הילידים, אף-על-פי שהוא כבר גדול דיו ללמוד גם שפה "לבנה". אמו של קירק ראתה בדבריו של האורח אות אזהרה, וכמשך חודשים אחרים ניתנו למינה תפקידים אחרים. כתוצאה מכך למד קירק את יסודות השפה האנגלית והחל להשתנות אט-אט ולהפוך – במידה לא רבה – מ"פרא קטן" להעתק סביר של "ילד תרבותי". כאשר קירק סיפר על תקופה זו של חינוך מחדש, היא עוררה בו זיכרונות מכאיבים.

"אולי זה לא היה כך", אמר, "אבל אני חושב על זה רק במונחים של כבילה – אם אתה מבין למה אני מתכוון. נדמה היה לי שהעולם סוגר עלי וכולא אותי. הגרוע ביותר היו הנעליים והבגדים. הייתי רגיל להיות חופשי – מבחינה גופנית, אני מתכוון. ופתאום הכול נעשה – צר... כפתורים, שרוכים, בגדים שצריך ללבוש ואז להסיר. והייתי צריך לדאוג שלא אתלכלך וכן הלאה". אלא שאמו לא הצליחה לשמר לאורך זמן את התלהבותה מן המשטר החדש, ובמהרה התעייפה מן התפקיד שלא הייתה רגילה אליו. אט-אט שבה מינה למקומה הראשון, אך הקפידה על גינוני הדיבור, הלבוש וההליכות היאים לתפקידה, והשתדלה לוודא כי קירק – לפחות בשעה שהוריו נמצאים בסביבתו – ייראה כבן-תרבותם שלהם, ולא שלה.

ההשתתפות בקשירת הקשר הזה כלפי ההורים רק העמיקה את האהבה בין קירק לבין המטפלת. כאשר עברה המשפחה לאי שעמד להיות ביתם במשך שנים רבות, היה הקשר בין השניים מוחלט ובר-קיימא. באי היה קירק נתון לרשותה של מינה. למעט כמה שעות ביום, שבהן שהה בבית הספר שהקימה אמו לילדי הילידים, ולמד אצל אשתו של אחד הקצינים, היה קירק תמיד לצדה. מינה מתה פתאום, כאשר היה קירק בן שש, והחלל שנוצר בחייו לאחר מותה לא נתמלא לעולם.

באי לא היו ילדים לבנים אחרים. האמריקאים ששירתו באי לאורך השנים היו מחוסרי ילדים, וכך, עד שהיה קירק בן ארבע-עשרה, הוא לא ראה נער או נערה כמותו. מצב מעניין זה, אף-על-פי שכלפי חוץ דומה היה כי אין לו כל חשיבות, גרם לנער מבוכה פנימית, ויצר בו נטייה נפשית שלא נתגלתה אלא עשרות שנים לאחר מכן, כאשר התגלתה זרותו המנטלית. כל ימי ילדותו וראשית התבגרותו נרדף קירק על-ידי השוני שבינו ובין חבריו – שוני לא רק בצבע עורו, אלא גם במורשתו החברתית, ובדקויות המרובות כל-כך של החיים. אף-על-פי שעם חבריו למשחק מצא שפה משותפת בישירות ובקלות רבה יותר אפילו מזו שהפגין בקשריו עם המבוגרים במשפחתו שלו, היה בכל זאת נבדל מהם. תמיד היה בינם לבינו איזה מסך בלתי נראה, מעין מחיצה שלא היה ביכולתו לעבור אותה. ודבר זה יצר פיצול באישיותו, וחולל אצלו שתי השקפות מנוגדות על עצמו ועל העולם. מצד אחד חלה אצלו ירידה בהערכה העצמית – תחושת נחיתות, והרגשה כי יש סיבה טובה לכך שרווחים אותו. עולם הילידים, עם כל חמימותו ולכידותו החברתית, היה פתוח לפניו רק בחלקו, קיבל אותו רק למחצה. הוא השתוקק להיות חלק ממנו, אך לא היה מסוגל; ובאורח טבעי, הוא ייחס מגבלה זו לעצמו, לאיזשהו פגם בתוכו – פגם עמוק אך בלתי נראה לעין.

מצד שני, התפתחה אצל קירק תחושה פנימית של עליונות. בשל רגש הכבוד שרחשו לו על שום היותו נער לבן, בנו של המושל, ומשום שלא הותר לו לעשות את הצעד הסופי להתמזגות מושלמת עם חבריו הילידים, הוא הלך והשתכנע בהיותו נבדל ונבחר. נוצרה אצלו תחושה פרטית של ריחוק מכל שאר תושבי העולם. הוא אכן שונה וטוב יותר, אמר לעצמו; יתר על כן – משום כך הוא גם זכאי ליחס מיוחד.

בגיל שבין שש לתשע נמסר קירק, בזו אחר זו, לטיפולן של נשים רבות מילידות האי. כולן היו במתכונתה של מינה, אך לאף אחת מהן לא היה קירק קרוב כפי שהיה קשור אליה. בשונה ממינה, לכולן היו עיסוקים אחרים, לעתים אף ילדים משלהן, והן טיפלו בו על-פי רוב מתוך חובה, ולא מתוך אהבה.

בגיל תשע החל מצעד האומנות. כמו הנשים הילידות, גם הן נוטות

להיבלע בזיכרונו של קירק. רק שתיים מהן היו חשובות: האחת משום שהגדילה את תחושת הבידור בלב הנער, והשנייה משום שהביאה אותו בסוד המין.

האומנות הובאו מתוך כוונה להקנות לקירק חינוך. היו לו כארבע או חמש אומנות, וכל אחת מהן נשארה כמעט שנה. כולן חוץ מאחת עזבו בשל שעמום. החיים על האי המרוחק, שנראו בתחילה רומנטיים כל-כך, היו לאמיתו של דבר מאכזבים. הואיל ואף אחת מהן לא הייתה אדם יוצא מגדר הרגיל, היכול למצוא בידור או עניין בהתלכדות הזאת עם הטבע, שהילידים הפכוה לאמנות חיים, החוויה הייתה משעממת ומתישה מבחינתן. חינוכו של קירק היה תפקידן היחיד, אלא שגם הוא היה מעיק. לקירק הייתה סקרנות מדהימה וצמא אינטלקטואלי שאינו ניתן לדיווי. על אף ההתחלה האיטית וההוראה הבלתי סדירה, בגיל תשע כבר היה קורא ומבין הרבה מעבר לגילו. מכיוון שהיה חייב לחפש לו תחליפים לחוויות ולקשרים אנושיים, מצא בקריאה את הדרך היחידה להבנת העולם. בתחילה באיטיות וכייסורים, ואחר-כך בקלות מדהימה, חרש את דרכו על-ידי קריאה בכל מה שנודמן לידיו. ספרי הלימוד הדלים שהשתמשו בהם בבית הספר, ספרי התפילה שנשלחו על-ידי המיסיונרים, הכרכים שבספרייתו של הכומר הקתולי המקומי, הרומנים שהובאו על-ידי רעיות אנשי הצוות הדיפלומטי באי, ספרים העוסקים בימאות, או אלה שעסקו בהנדסה, בניווט ובתותחנות – את כולם טרף קירק, לא פעם אחת אלא פעמים רבות, ככל שהתרבו שנות הבדידות. האומנות התקשו להתמודד עם צימאוננו לדעת, והן לא היו מוכנות להתמסר לכך. מה שידעו לעשות – ובמספר תחומים אף עשו זאת היטב – היה לארגן ולהכניס סדר בידע שכבר רכש לעצמו.

הזכרתי כבר כי מתוך נשים אלו, רק שתיים השאירו על קירק רושם. האחת הייתה אומנתו הראשונה, אלמנה בגיל העמידה ממדינה במערב הרחוק, שהתשוקה שלה לניקיון הייתה פתולוגית, ואשר שנאתה לילידים וחוסר האמון שנתנה בהם גבלה בהיסטריה. מרגע בואה ועד רגע לכתה היו חייו של קירק תופת של איסורים ופקודות שליליות. אשה אומללה זו ניסתה לכפות על הנער את כפיותה, את פחדיה, את

דעותיה הקדומות. היא דרשה ניקיון גופני במידה שמעבר להיגיון. לפחות פעמיים ביום קירצפה אותו במים רותחים; הכתם הפעוט ביותר על בגדיו שימש סיבה מספקת להחליף את כל בגדיו. היא מילאה את קירק בפחד עז כל-כך מהידבקות מסביבתו המוכרת והבלתי מזיקה, שהוא פילס את דרכו כחתול על אצטבה. מאחר שמרשעת מפוסטרת זו הגדירה את ילדי הילידים כ"כושים מזוהמים", נאסר על קירק אפילו לשוחח עם חבריו, והוא נותק מכל מגע עם מישהו מלבד איתה עצמה. לאחר לכתה, היה קירק שוב חופשי להתרועע עם הילידים, אך לא עלה בידו להמשיך ולהתרועע עמם באותה טבעיות כמלפנים.

אף-על-פי שאשה זו – "סאלי הסטרילית", כפי שכינה אותה קירק בשעת האנליזה שלו – לא נשארה עת ממושכת באי, היא השפיעה על הנער במידה מרובה מאוד. בגללה שקע בעצמו עוד יותר מאשר קודם לכן. כתוצאה מבדידות מוגברת זו התפתח עולם הפנטזיה שלו, שעד אז פעל במידה המקובלת אצל ילדים בודדים, במידה רבה. חלומות בהקיץ החלו ממלאים את רוב זמנו, ובהדרגה התגבשו אצלו כל אותם דימויים שופעים ומסועפים של העולם, שהוסיפו להיות משמעותיים כל-כך בעבורו וכה אופייניים לחייו עד ליום שבו נפגשנו.

פרטיה של הפנטזיה הראשונית שקירק השתעשע בה בזמן שהותה של "סאלי הסטרילית" ובמשך זמן-מה לאחר מכן אינם מענייננו כאן. זו הייתה ערבוביה ילדותית שהורכבה משאריות שונות של חוויות קריאה. הוא הזדהה, למשל, עם דמויות מתוך הסיפורים על ארץ עוץ, והשתעשע בדמיונו בקיום לבבי בעולם ירידותי ומרתק יותר. חוויה ראשונית זו פיתחה את כושר הדמיון שלו ואת טכניקות הניתוק הנפשי שלו, שאותם פיתח לממדים מדהימים בבגרותו.

בגיל אחת-עשרה נכנסה אומנת חדשה לתוך חייו של קירק, ופתחה לפניו סוג חדש של חוויות. זו הייתה אשה צעירה, שקירק זוכר אותה כמושכת למדי, אשר נשארה באי זמן לא רב, אך מספיק כדי להכניס את הנער אל עולם המין – ולבסוף ברחה עם בעלה של המורה בבית הספר. הנה סיפורו של קירק על פיתויו המיני:

"עליך לזכור שהחיים על האי היו שונים מאוד מהחיים כפי שאתה

מכיר אותם. הילדים שם מתבגרים ביתר מהירות, והיחס למין שונה. משחקים מיניים לא זו בלבד שהם נעשים לעיני כל, אלא המבוגרים בקהילה הילידית אף מעורדים אותם. איש אינו מגביל את סקרנותם הטבעית של הילדים, וחקירת גופם של הילדים האחרים – שכאן הילדים עושים אותה בהסתר – נעשית בגלוי. האמת היא, שאם המבוגרים מתייחסים לכך בכלל, הם עושים זאת מתוך התברחות. מאוחר יותר, כמובן, כל הדבר אפוף באיסורי טאבו משונים, מתוך כוונה לשלוט ביחסי הקירבה, אבל אף אחד מן האיסורים הללו אינו חל לפני גיל מסוים. פעולות כמו אוננות נעשות בפומבי. כיסוי הערווה הוא פריט הלבוש היחיד שלובשים הגברים, ואילו הנשים לובשות רק חצאית – או שמלה לא הדוקה, אם הן נמצאות בחברתם של לבנים. למעשה, הדבר הראשון שאדם עושה כאשר הוא נכנס לבקתה שלו הוא להשיל מעליו את בגדיו ולהתהלך עירום. עד טקסי ההתבגרות של הנערים ונישואי הנערות, הילדים אינם לובשים דבר, פרט לשעות שבהן הם מבקרים בבית הספר או בכנסייה. אני מתאר לעצמי שהיום השתנו פני הדברים, אבל כאשר אני חייתי שם, כך היה...

"על כל פנים, זוהי כנראה האמת גם כיום: הילדים יודעים הכול על מין מן ההתחלה, ומלבד האיסורים הבודדים, הקובעים מי יכול לעשות מה עם מי לאחר טקס ההתבגרות, יש חופש מוחלט כמעט. ההורים מזדווגים לעיני ילדיהם, זוגות נאהבים מנהלים את ענייניהם בין השיחים, במקומות שילדים מתרוצצים ועשויים להיתקל בהם, ואיש אינו רואה בכך כל רע.

"כמו כל שאר הילדים ידעתי כל מה שהייתי צריך לדעת על מין, והדבר מעולם לא הטריד אותי. אף-על-פי שהמבוגרים היו מגלים הסתייגות מסוימת ממני כאשר הייתי נוכח, הילדים קיבלו אותי בתחום זה בחופשיות מוחלטת, ואני השתתפתי במשחקי המין שלהם. לא היה הבדל ביני לבינם, מלבד העובדה שאני הייתי קצת יותר בהיר מן הבהיר ביותר שביניהם, ששערי היה רך וזהוב, ושלבשתי בדרך-כלל מכנסיים קצרים.

"כאשר הגיעה מים ליליאן – זה היה שמה, עכשיו אני נזכר – הייתי

כבר, לפחות במושגים שלה, בקיא במין, אף-על-פי שלמעשה לא קיימתי מגע מיני אף פעם. אף-על-פי שלא הייתי מסוגל להגיע לשפיכה, איבר המין שלי היה מפותח והיה לי שיער ערווה. היא שמה לב לכך והעירה על כך כשרחצה אותי לראשונה. לא שמתי לב להערתה ולהתעניינותה באיבר המין שלי בעת ההיא, אך ככל שחלפו הימים היא התנהגה בדרך כזו שכבר לא יכולתי, אפילו בגילי, להתעלם מהתעסקותה בנושא זה. היא לא רק הרבתה לחקור אותי על התנהגותם המינית של הילידים, אלא גם הרבתה לשאול אותי על ניסיוני שלי. ייתכן שהטון האדיש שלי הוא שפיתה אותה... אינני יודע. על כל פנים, לא עבר זמן רב והיא החלה להתפשט לפני – חשפה את עצמה, כך בוודאי תכנה זאת – והייתה פרובוקטיבית באופן שלא ראיתי כמותו מעולם אצל שום אשה. ילירות המקום, לפחות, מעולם לא נהגו כך. עם כל מערומיהן הייתה בהן צניעות מיוחדת, או אולי היה זה פשוט מתוך חוסר עניין. על כל פנים, מהר מאוד הבנתי שמיס ליליאן מאיצה בי, והדבר עלה בידה. היא לא סתם התפשטה בחדרי, אלא קילפה את בגדיה מעליה כדרך שעושה זאת חשפנית. בעומדה מול המראה שעל ארוני יכלה לראות אותי שוכב עירום על מיטתי.

"ובכן, הדבר הצליח. לילה אחד, לאחר שהייתה איתנו חודשים מספר, שיחקה את משחקה הקטן מול המראה, וכאשר התבוננתי בה, קיבלתי זיקפה. אני זוכר שניסיתי להסתיר זאת – לא מתוך בושה, אתה מבין, אלא מתוך איזו תחושה מעורפלת שזה לא בסדר שהיא תראה זאת. זו לא הייתה יכולה להיות בושה, מכיוון שבאותה תקופה לא היה אצלי כל קשר בין מין לבושה. אצל הילידים יכולת לראות לעתים קרובות ילדים מהלכים קשויי-איבר, ולעתים אף מבוגרים; אך איש לא יחס לכך כל חשיבות. הבושה הייתה קשורה אצלם בדברים אחרים – אכילה בנוכחות זרים, אם אינה במסגרת סעודה טקסית, אי-תשלום חוב, טעות בשימוש בצורת הפנייה הנכונה למישהו, הפרה של טאבו; אלה הדברים אשר גרמו בושה, אך לא דברים הקשורים במין. משום כך, כאשר התבוננתי במיס ליליאן וחשתי בזיקפה, לא הייתה זו בושה. עתה נדמה לי כי זו הייתה תחושה של מעשה שגוי,

מעין ראיית הנולד (אם תרצה) לגבי הסכנה כי גילוי זה יסגיר אותי להתנהגות שעלי להימנע ממנה. הבה ננסח זאת כך: משהו בתוכי התקומם לנוכח הסיכוי למגע מיני כלשהו עם מיס ליליאן, ועל כן ניסיתי להסתיר את זיקפתי, כדי שלא אצטרך לעשות זאת".

(מאוחר יותר הבין קירק את ההרגשה הזאת, שכל-כך השתרדל לתאר לפני בפגישותינו הראשונות. ההרגשה ומשמעותה התבהרו כאשר, במהלך האנליזה, התגלה כי מיס ליליאן הייתה האשה הראשונה והיחידה שקירק קיים עמה מגע מיני. היא הייתה, כמובן, טאבו מבחינתו, כמו שהיו כל שאר הנשים הלבנות – תוצאה של פחדיו העמוקים והלא-מודעים מפני גילוי עריות. כך, ההרגשה שקירק דיבר עליה קשורה למעשה לתחושת אשם – ורבר זה מסביר לא רק את התקרית הזאת, אלא אף את תוצאותיה המידיות והדראסטיות, וכן את ההשלכות שלה לטווח הארוך).

"אין צורך לומר שמיס ליליאן הבחינה במצבי המגורה עוד בטרם הצלחתי להעלים אותו. עיניה התרחבו, חזה התרומם, והדבר הבא שהרגשתי היה שגופה מתפתל מעלי."

"ובכן, הניסיון הראשון ההוא היה בלתי מוצלח מבחינתי – וכך היו גם הניסיונות הבאים. אך לא עבר זמן רב – כנראה משום שההורמונים התגברו לנוכח הגירוי – ועלה בידי להגיע לשפיכה. לאחר מכן הייתה מיס ליליאן בלתי ניתנת להשבעה. היא יזמה איתי משגלים פעמיים או שלוש מדי לילה, ולעתים קרובות גם במשך היום. נעשיתי מעין צעצוע מין בשבילה. במובן זה היה לה מוח יצירתי. נדמה לי שלא הייתה תנוחה או פעולה שלא ניסתה."

"מה הרגשתי לגבי זה? ובכן, דעתי הייתה מפוצלת. אעשה שקר בנפשי אם אומר ששום חלק מהמשחק לא הסב לי הנאה. אך יהיה זה שקר גדול יותר אם אומר שכל זה היה תענוג. כלל לא. היו פעמים שהייתי חייב להימלט מתאוותנותה, לנעול אותה מחוץ לחדרי, או אפילו לאיים עליה שאספר לקומודור. לאחר מכן, כאשר נודע לי על פרשת האהבים שלה עם בעלה של המורה, איימתי שאספר לו. אך הגרוע מכל הייתה התשישות הגופנית שנגרמה לי מפעילות מינית מוגברת כל-כך. תזכור שהייתי רק

בן אחת-עשרה. נעשיתי מעורפל, חסר חיים, חלוש, רצוץ – אולי לא מהמשגל כמו מחוסר השינה ומעייפות השרירים. כאשר לא יכולתי להיענות לה, היא הייתה מתמלאת חימה. היא הייתה מכה אותי לפעמים, נועצת בי את ציפורניה, נושכת אותי. וכשכל זה לא פעל – איך היא בכלל חשבה שזה יועיל, זה נשגב מבינתי! – היא הייתה דורשת שאספק אותה בדרך כלשהי, אם לא בחלק מגופי, כי אז במשהו מלאכותי – מברשת שיער, או כל מה שהיה בהישג יד...

"אילו מיס ליליאן הייתה נשאת באי למעלה מהזמן שהייתה בו, אני חושב שהייתה נכנסת לצרה ממשית. בכל אופן, הופיע בעלה של המורה, קצין צבא. אינני זוכר פרטים רבים לגבי זה. היא הייתה מתגנבת לפעמים כדי לראותו, ואז בוקר אחד נעלמו השניים. ככל הנראה הם שיחדו את מפקדה של אחת מאוניות הסוחר, והוא הכריח אותם אל האונייה לפני שהאונייה הפליגה. היא לא נפרדה ממני לשלום, ואיני יכול לומר שחשתי מצוקה רבה במיוחד בשל לכתה".

עם עזיבתה של מיס ליליאן, שב קירק לעיסוקיו הרגילים מתוך הרגשת בדידות גדולה עוד יותר. שהותה של מיס ליליאן, קצרה ככל שהייתה, ניתקה את הנער כמעט באופן מוחלט מכל חבריו, לא רק משום שהיא הייתה רכושנית מבחינה מינית, אלא גם משום שקינאה בכל תשומת לב שהפנה אל מישהו אחר, ותבעה ממנו נוכחות מתמדת ותשומת לב מוחלטת. לאחר לכתה, לא הייתה כל דרך לגשר על הפער שנוצר בינו ובין חבריו בהיעדרו, ולא הייתה כל דרך לחדש את האינטימיות בינו ובין שאר הקבוצה.

היו גורמים נוספים שהרחיקו את קירק מחבריו. חוויותיו עם האומנת הנימפומנית כפו עליו התבגרות בטרם עת, שחרגה מגבולות החוויה של חבריו, והוא לא היה מסוגל להתקרב אליהם גם אילו רצו בכך. אך החשובה ביותר היא העובדה שהוא עצמו פעל להתרחקותו בדרך לא-מודעת. בדרך זו העניש את עצמו על תחושת האשמה הכבדה והמתמידה, תחושה שרק הגבירה אצלו את רגשי הנחיתות שסבל מהם כבר קודם לכן. בדרך עמומה, שלא ידע למצוא לה הסבר באותם ימים, רדפה את הנער אימה על מעשיו, אימה שאפשר להשוותה למה שחשו

הילידים כאשר עברו את גבולות הטאבו. יחסו לתרבות המקום שבו גדל השפיע עליו עמוקות. בלבו פנימה היה בן האי. משום כך היו בעיניו יחסיו המיניים עם האשה הלבנה – שהיה קשור אליה קשר פסיכולוגי בשל צבעם וגזעם המשותף – כגילוי עריות, וביחסיו האסורים חצה את הגבול הבלתי נראה ששום אדם בן-תרבות לא הותר לו לעוברו מבלי להיענש, אם על-ידי הקבוצה ואם על-ידי עצמו. וכך, בהרגישו כי "חטא", היה קירק מלא, כמו כל בן אי אחר, ברגשות אשמה, והוא בחר לכפר על חטאיו באמצעות בידודו העצמי מהחברה, באותו אופן שבו היה עושה זאת בן המקום באמצעות היעלמות לתוך הג'ונגל.

בבידודו פנה קירק שוב אל ספריו, שהיו עתה ידידיו היחידים. הפנטזיות, שאותן זנח ברובן בזמן שהותה של ליליאן, התעוררו בו שוב. אף-על-פי שלמראית עין היה עסוק בקריאה, בשיטוטים באי, או בלימודים עם אומנתו החדשה, בתוכו פנימה חי חיים מלאי התרגשות. מן הסיפורים שקרא בנה לו עולם אחר ושונה, מאוכלס בדמויות מתוך כתבי הסופרים האהובים עליו, עולם מלא בתנועה וחיים, במאורעות דרמטיים ובפרטים ססגוניים. בתחילה היו פנטזיות אלו אקראיות, בלתי עקביות ובנויות בצורה רופפת, כדרכם של רוב החלומות בהקיץ. הוא לא התרכז בקבוצה מסוימת של דמויות, אירועים או מקומות, אלא פיתח בדרך חופשית את כל מה שעלה בדמיונו. אך כל זה השתנה בשנת חייו השתים-עשרה, כאשר צירוף מקרים קטן הביא לשינוי בחייו.

יום אחד הגיע ארגז מלא ספרים לבית המיסיון. קירק, שצימאוונו לספרים היה ידוע היטב לאנשי המיסיון, הוזמן לשאול מהספרים כאוות נפשו. ובשונה מרוב המטענים שהגיעו למיסיון, הפעם היה מדובר באוצר. במקום האוסף הרגיל של ספרי תפילות, ספרי ילדים, סדרות של מאמרים, או ביוגרפיות של אישים שלא היו ידועים לאיש מלבד המחבר, משלוח זה הכיל רומנים רבים, כולל סדרה שלמה של ספרים מאת סופר פורה ובעל דמיון. בשמחה רבה ברר לו קירק את ספריו, והכין את עצמו לתקופה מהנה של קריאה.

הספר הראשון שבחר בו היה רומן שנכתב בידי סופר אנגלי מפורסם. הוא כבר התוודע אל סופר זה באמצעות ספרים אחרים מפרי

עטו – ספרים שנהנה מהם הנאה מרובה, ועתה ציפה בכליון עיניים לסיפור, שהיה מובטח לו כי ימצא בו עניין. אלא שקירק רק החל לקרוא, והנה נוכח לגלות כי שמו של גיבור הרומן היה כשלו. הוא עצר לרגע, וכך הוא מתאר את הדבר: "מעין הלם עבר בי. במשך דקה בערך הרגשתי כאילו אני מאבד את חוש המקום שלי". הרגשה זו התפוגגה מהר, וקירק חזר אל הספר. אלא שעתה קרא בו ביתר עניין, וככל שהסיפור נפרש לפניו, הוא מצא את עצמו מרוכז ומעורב בתוכו כפי שלא היה מעולם. כאשר סיים את הספר – באותו יום שבו החל לקוראו – חזר שוב אל העמוד הראשון והחל לקרוא אותו מחדש. רק לאחר שקרא אותו שלוש פעמים הניחו מידיו לבסוף.

כעבור כמה ימים שוב עברה עליו החוויה של היתקלות בדמות בדיונית שנשאה את שמו – והפעם בכרך של הרהורים פילוסופיים – למחצה מאת מחבר אמריקאי משנות העשרים. הגילוי שוב הלם בקירק: הוא הביא אותו להזדהות נרגשת עם הספר, ובעקבותיה קריאות חוזרות בספר שוב ושוב, עד שקטעים מסוימים ממנו נחרתו מכנית בזיכרונו.

לא חלף זמן רב מאז שתי החוויות הללו, וקירק שוב נתקל בגיבור של רומן הנושא את שמו. הפעם, לעומת זאת, החוויה לא גרמה לו כל הפתעה. וכך הוא אומר: "אני חושב שציפיתי לזה, וכשהדבר התרחש, זה היה כאילו ידעתי את זה כל הזמן, ורק מצאתי משהו שאבד לי". הפעם הדמות שנשאה את שמו הייתה הגיבור בסדרה ארוכה של סיפורי פנטזיה, מאת סופר אמריקאי אחר. כרך אחר כרך, שבהם היו מסופרות עלילות משונות והרפתקניות, הגיבור הזה חצה מסלול רב-סכנות בגיבור כובש-כל – מעין אבטיפוס של סופרמן המודרני. קירק, שהיה מוקסם, הלך בעקבותיו. חיש מהר עבר טרנספורמציה מוזרה, שאפשר לתארה רק במילותיו שלו...

"בשעה שקראתי את הרפתקאותיו של קירק אלן בספרים הללו, החלה להתבסס בי האמונה שהסיפורים לא זו בלבד שהם נכונים עד לפרט האחרון, אלא שהם כתובים אודותי. בדרך מוזרה ובלתי ניתנת להסבר, ידעתי שאני קורא את הביוגרפיה שלי. כל מה שהיה בספר

היה מוכר לי: הכרתי הכול – את הנופים, את האנשים, את הריהוט בחדרים, את האירועים, ואפילו את המילים שנאמרו – את הכול זיהיתי במין תחושה של היכרות שיש לאדם כשהוא רואה בית שבו התגורר פעם, או חבר משנים עברו. כל העניין היה מעין חוויה ארוכה ובלתי פוסקת כמעט של דז'ה וו – כפי שאתם הפסיכולוגים מכנים זאת. בנקודה זו החלו חיי היומיום שלי לרעוך. למעשה, הם הפכו לבדיה – בדיוק כשם שהספרים הפכו למציאות. למאורעות היומיומיים, לצורך להישאר חי, לאכול, ללמוד, לנוע על פני האי, הקדשתי תשומת לב מעטה – כי כל זה היה חלום. החיים האמיתיים – החיים האמיתיים שלי – היו בספרים. שם חייתי, שם הייתה ישותי.”

קירק קרא את הכרכים המרובים של “הביוגרפיה” שלו שוב ושוב, עד אשר היו מוכרים לו כדיוקנו במראה. מהר מאוד כבר לא היה לו צורך בספרים כדי “לרענן את זיכרונו”, והוא היה מסוגל לחזור עליהם במוחו בשלמותם. בעוד גופו חי את חייו של נער מהעולם הזה, החלק החיוני שבו נמצא הרחק, בכוכב אחר, מחזר אחרי נסיכות יפהפיות, מושל במחוזות מרוחקים, נלחם באויבים מוזרים. עתה, כשהחומרים של “הביוגרף” שלו משמשים לו כיסוד, כבר יצא למסעות משל עצמו. בעזרת מפות, לוחות, דיאגרמות, תוכניות ארכיטקטוניות, אילנות-יוחסין ולוחות זמנים, שאת כולם ערך ביגיעה רבה, על-פי ספרי הסדרה שהדריכו אותו, החל למלא את הרווחים שבין הכרכים ב“זיכרונות” דמיוניים משלו. לאחר שהשלים את מלאכתו, התחיל את תפקיד חייו: לפתוח במקום שבו עצר “הביוגרף” שלו, ולספר את המשך קורותיו של קירק אלן הגיבור. עוד אספר על מבצע עצום זה מאוחר יותר. אך בינתיים, הגיע הזמן לחזור אל תיאור קיומו הארצי של האיש שבמוקד התעניינותנו.

כשהיה קירק בן ארבע-עשרה, הלך הקומודור לעולמו. כמעט מיד לאחר מכן התעוררה אמו מאדישותה בת עשר השנים, והתכוננה לעזוב את האי. היא ערכה סידורים כדי להכניס את קירק לפנימייה במזרח ארצות הברית, ליוותה אותו לשם, ולאחר שראתה כי התאקלם בבית הספר, חזרה אל האודיסיאה חסרת המנוחה שלה. במשך חמש-עשרה

שנים, עד שהלכה לעולמה על אחר האיים הסמוכים לחופי יוון, שוטטה בעולם, ורק לעתים רחוקות נהגה לבקר את קירק, וכיקוריה היו קצרים. היא גם לא כתבה לו, פרט למקרים שבהם היה צורך לדון בענייני כספים. בינתיים החל קירק בקיום מסוג חדש, השונה מאוד מזה שידע קודם לכן, אך מאופיין גם עתה בבידוד ובכידרות. הוא התקשה לקשור קשרי ידידות עם חבריו לכיתה, ואף-על-פי שרכש לו ידידים מתוכם – ואחר-כך באוניברסיטה – לא היה מסוגל לפתח קשרי ידידות ממשיים עם איש. הוא הקדיש את עצמו ללימודיו, והתקדם בהם במהירות מדהימה. כמו כן התמסר לפיתוחן של הפנטזיות שלו. בחופשות נשאר בבית הספר, או ביקר בבתיהם של אחיו החורגים. לפעמים היה עורך סיורים ביחידות.

בגיל תשע-עשרה נכנס קירק לאחת האוניברסיטאות הגדולות במזרח ארצות הברית. כאן התגבשו תחומי העניין שלו, והוא כיוון את מאמציו לקריירה בתחום המדעים. לאחר שלוש שנים נרשם ללימודים מתקדמים. כישרונותיו המדעיים הוכרו מיד על-ידי מוריו. לאחר הסמסטר הראשון ניתנה לו מלגת מחקר מטעם ממשלת ארצות הברית והאוניברסיטה. לאחר שהשלים את הדרישות לתואר דוקטור, גויס לשירות צבאי, ומונה לתפקיד בפרויקט מיוחד וחשוב ביותר, שהתקרב אז לסיומו המכריע. כשהגיעה מלחמת העולם השנייה לסיומה (בצורה שהייתה קשורה באורח כלשהו עם עבודתו של קירק), שוחרר. בשנה שלאחר מכן למד בחוץ לארץ, לאחר שזכה במענק נחשק ביותר. כשחזר הוזמן להצטרף לפרויקט באתר הסודי X.

בשנים שבין גילוי "הביוגרפיה" שלו להופעתו אצלי, בבולטימור, חלק גדול מזמנו וממחשבתו של קירק היה מוקדש לפיתוחה המפורט של הפנטזיה שלו. כאשר לא היה טרוד יתר על המידה בלימודיו או בעיסוקיו המדעיים – ולעתים גם אז, מאחר שהפנטזיות שלו ותחומי העניין (והתפקידים) המחקריים שלו התלכדו בנקודות מגע משותפות רבות – התעסק בטווייתם של חיים מנטליים דמיוניים הדוקים יותר ויותר, שקוויהם העיקריים הוכתבו ב"ביוגרפיה" המתועדת שלו, שבלע בלהיטות רבה כל-כך על האי, בטרם מלאו לו ארבע-עשרה

שנה. עם זאת, במשך השנים חלו שינויים באופן הדימוי הפנטזיוני שלו, שינויים שקירבו אותו יותר ויותר אל נקודת השבירה, שצוינה עם הגעתו לבולטימור. כך מתאר זאת קירק:

"כפי שאתה יודע, נעשיתי משוכנע שהספרים נכתבו על אודותי, שבדרך כלשהי נודעו למחבר פרטים על חיי, והוא כתב אותם. לכן, הדבר הראשון שהיה עלי לעשות היה להיזכר, ובאמת נראה היה לי כי אני נזכר בכל מה שהוא תיאר. זה היה, כמובן, מצב מוזר – נער מתבגר נזכר בהרפתקאותיו כאדם מבוגר. אלא שאני התגברתי על קושי זה בשכנעי את עצמי כי הספרים חוברו בעתיד, ונשלחו באמצעי כלשהו בחזרה אל ההווה, כדי שאלמד מהם. קשה להסביר זאת, אך מהר מאוד פיתחתי רעיון – רעיון החביב כיום מאוד על סופרי מדע בדיוני – על קיום מקביל של ממדי זמן, כך שהעבר והעתיד מתקיימים בד בבד עם ההווה. דבר זה איפשר לי לחיות במציאות עכשווית, אך בו בזמן גם לזכור את העתיד.

"מאמצי הראשון היה, אם כן, לזכור. התחלתי בכך שסידרתי במוחי, ואחר-כך על גבי נייר, בצורת מפות, טבלאות גניאלוגיות וכו', את הדברים שרשם מחבר 'הביוגרפיה' שלי. כאשר כל זה היה חקוק היטב במוחי, הייתי מסוגל לתקן את שגיאותיו מתוך הזיכרון, למלא פרטים חסרים, ולמלא את הפערים שבין כרך אחר של הביוגרפיה לזה שאחריו. כדי לבצע זאת נדרשו לי כמה שנים ומאמץ גדול, אך כשהדבר הסתיים חשתי סיפוק רב על כך שאני שולט בתולדות חיי עד נקודה מסוימת, ומסוגל לחזור עליהן – וממש להחיותן במוחי – בעוד אני חי את חיי היומיומיים. כל אימת שעלה בדעתי, וללא כל מאמץ, יכולתי לבור לי מקרה או הרפתקה כלשהי, ובעוד אני עושה למראית עין את מה שמצפים ממני לעשות באותו הרגע, הייתי למעשה חי חיים שונים לחלוטין, בתהליך בו-זמני של היזכרות בעבר וחווית ההווה. אני יודע שזה נשמע מסובך, אך לאמיתו של דבר זה לא היה מסובך. או לפחות זה לא היה מסובך כמו מה שקרה בהמשך.

"לאחר זמן-מה התחלתי להשתעמם משחזורם של חיי העתידיים, והייתי סקרן לדעת מה עומד לקרות לקירק אלן – או מנקודת מבטי

עתה, מה אירע לו – לאחר שנסתיימה הביוגרפיה שכתב המחבר. בוודאי זכור לך כי כאשר מסתיימת סדרת הכרכים, קירק אלן הוא עדיין איש צעיר ומלא און. לכן העמדתי לפני את המטרה, להיזכר מה יקרה לאחר הנקודה שכותב הביוגרפיה שלי הגיע אליה. לא היו לי כל תמרורי-דרך למטרה זו, ומשום כך המשימה הייתה קשה מאוד. אחד הקשיים הגדולים, אגב, היה להבחין בין דמיון ובין היזכרות. ידעתי עד כמה קל פשוט לשער את עתידו של קירק אלן, ולהשלות את עצמי להאמין בו. אך אני השתוקקתי לאמת – עד כמה שהדבר עשוי להישמע לך מוזר – והייתי נחוש רק להיזכר. המשמעת הרוחנית שנדרשה לשם כך הייתה עצומה. נוכחתי לגלות עד כמה קל להשלות את עצמי, שפעמים רבות נטשתי את העבודה בשאט נפש וחזרתי לתהליך הפשוט של היזכרות במה שכבר נרשם. אך תמיד חזרתי אל משימתי, ומהר מאוד פיתחתי שיטה להבחין בין השניים – אל תצחק! – בין דמיון לבין היזכרות. גיליתי כי כאשר אני מדמיין, תמיד יש פרט קטן, פרט חסר חשיבות על-פי רוב – צבע, מראה, לבוש, שם... משהו – שאינו מצוי במקומו. אך כאשר אני זוכר, כל דבר משתלב במקומו. המשכתי לנקוט שיטה זו, והצלחתי להבחין במידה יוצאת מן הכלל בין המציאות של זיכרונותי על העתיד הלא-מתועד שלי, לבין המסעות הדמיוניים שהייתי מסוגל לעשותם. שנים רבות הקדשתי לפעולה זו – עד אשר חזרתי מחוץ לארץ והתחלתי לעבוד על הפרויקט שעבדתי בו בבואי הנה. וכל עוד המשכתי בתהליך זה של – היזכרות נבואית – ניהלתי רישום קפדני של זיכרונותי, ושמרתי את כל הפרטים.

”כאשר חזרתי מאירופה, כל העניין קיבל כיוון חדש. זה מה שאירע. לילה אחד, זמן קצר לאחר שעברתי לאתר X, עסקתי בהכנת מפה של השטח שקירק אלן נשלח לחקור כאשר יצא למשלחת על כוכב לכת בגלקסיה אחרת. לא אתעכב להסביר זאת – את כל זה תוכל למצוא בניירות שאמסור לך. על כל פנים, אני עבדתי על המפה הזאת בנחישות רבה, ועצרתי רק פה ושם כדי לרענן את זיכרוני. איכשהו, הפרטים לא נתחווירו לי בנקל, אף-על-פי שזכרתי בבהירות כיצד טסתי מעל לשטח בגובה נמוך למדי, וצילמתי צילומים סטריאוסקופיים

שלו. זכרתי גם שכאשר חזרתי אל כוכב הלכת שלי מהרפתקה זו, נתתי למדענים המתאימים במכון הבין-כוכבי סדרת תמונות, אך גם שמרתי לעצמי העתקים, הואיל ותיכננתי לעיין בהם ביתר תשומת לב מאוחר יותר. אפילו זכרתי בדיוק היכן הם היו – בתוך תיקייה באחד החדרים הסודיים של הארמון שלי. ניסיתי להיזכר אם התבוננתי בתמונות לאחר שתייקתי אותן, אך לא יכולתי להיזכר, והגעתי למסקנה שקירק אלן פשוט הניח אותן אי-שם ושכחן. ובכן, המפה הבלתי גמורה נחה מול עיני, על שולחן עבודתי, בעוד האינפורמציה הדרושה לי כדי להשלים את המפה רחוקה ממני בחלל יותר מאשר הכוכב הרחוק ביותר שיכולתי לראות, ורחוקה ממני גם בזמן. זו הייתה הפעם הראשונה שנתקלתי במצב כזה – בדרך-כלל שימש אותי זיכרוני בצורה מושלמת – ולכן הייתי נבוך ונרגז, ומבולבל כפי שלא הייתי מעודי. חשבתי על התמונות הארורות הללו, הטמונות אי-שם, במקום שרק לי הייתה דריסת רגל בו. התאמצתי בכל כוחי להיזכר בנוף שטסתי מעליו, ובתמונות שהצצתי בהן הצצה חטופה לפני שהטמנתי אותן אי-שם. ללא הועיל. נמלאתי חימה. גידפתי את עצמי על כך שלא התבוננתי בהן ביתר תשומת לב כשהיו ביד. ואז חשבתי: 'לו רק... לו רק הייתי שם, ברגע זה, הייתי ניגש מיד לתיקים ההם ומוציא משם את התמונות!'

"לא עבר זמן רב מאז צץ במוחי רעיון זה, והנה כל ישותי הגיבה מיד בשאלה מצלצלת: 'למה לא?' – ובאותו רגע כבר הייתי שם! "איך אני יכול להסביר לך את זה? רגע אחד הייתי סתם מדען באתר X – כפוף על שולחן השרטוט בתוך בקתה בלב המדבר האמריקאי – ובמשנהו הייתי קירק אלן, מושל של כוכב בעולם רחוק, בתוך אימפריה בין-כוכבית, לבוש בבגדיו של קצין מכובד, המתרומם משולחנו המגולף, נכנס לחדר סודי בארמונו, ניגש לתיקייה בכרך שבקיר, מוציא משם מעטפת תמונות, יוצא מן החדר, חוזר אל שולחנו, ובוחר את התמונות בעיון רב.

"העניין היה חולף בתוך דקות מעטות, ושוב הייתי ליד שולחן השרטוט – האיש שאתה רואה כאן לפניך. אך בתוכי ידעתי שהחווייה

הייתה ממשית; והוכחה לכך שימשה העובדה, שעתה היה שמור בזיכרוני מראה התמונות במלוא חיותן, ויכולתי לראות אותן בבהירות, כאילו היו עדיין בידי, וכבר לא היה לי כל קושי להשלים את המפה.

“אתה בוודאי יכול לתאר לעצמך כיצד חוויה זו השפיעה עלי. היא הדהימה אותי, זיעזעה אותי עד עמקי נשמת, וריגשה אותי כפי שלא ריגש אותי דבר מעולם. לא יכולתי להבין כיצד, אך ורק באמצעות רצוני, חציתי את ממדי החלל והזמן והתמזגתי, ממש נעשיתי אותה ישות רחוקה ועתידיית, שער עתה רק שמרתי אותה בזיכרוני. הפכתי להיות היא, פשוטו כמשמעו. אל תבקש ממני למצוא לכך הסבר. איני יכול, ושהדי במרומים שניסיתי! האם גיליתי את הסוד של הטלפורטציה? האם אני מצויד במכשירים נפשיים מיוחדים? באיזשהו איבר מיוחד במינו, או מה שצ'ארלס פורט כינה בשם 'כישרון פראי'? באמת אינני יודע!

“מאותו לילה ואילך הייתי קירק אלן של העתיד. בכל זמן שאני רוצה בכך, לא חשוב איפה אני ומה אני עושה, אני יכול לצוות להיות הוא, ובו־במקום הריני הוא. וכשאני הוא, ישותי בעתיד, אני חי את חייו; וכשאני שב לישותי הנוכחית אני מביא עמי את כל הזיכרונות שיש לי מעתיד זה, וכך אני מסוגל לתקן את הרישומים שאני מנהל. עכשיו, אתה מבין, כבר אינני מוכרח להיות תלוי בזיכרוני: אני ממש חי את מה שעובר על קירק אלן העתידי, ואני חוזר לכאן כדי לתקן ולהוסיף לביוגרפיה, למפות ולטבלאות וליתר החומר שאתן לך לבדוק. בבקשה אל תשאל אותי כיצד אני חוזר אל ישותי הנוכחית – איני מסוגל להסביר זאת, בדיוק כשם שאיני מסוגל להסביר כיצד אני הופך להיות הוא רק מעצם העובדה שאני רוצה בכך; כאשר אני הנני הוא, איני יודע דבר כנראה על ישותי הזאת, הארצית – אני משער שהיא נשכחת ממני באורח כלשהו – כדי שלא אוכל לרצות לחזור. זה פשוט קורה – זה הכול...”

“אבל יש עוד דבר אחד שאני צריך לספר לך, והוא – שאני מרגיש שוני רב באופן שבו חולף הזמן בין המאורעות המתרחשים בחייהן של שתי ישויות אלו. קיומי כאן, בהווה הזה, מתנהל בקצב שאפשר לומר

עליו שהוא נורמלי; ואילו בהיותי קירק אלן של העתיד, הזמן חולף מהר, ונראה כאילו הוא רחוס. כוונתי לכך שהזמן שאני עובר בתור הוא – אף-על-פי שבתור הוא אני חווה את זה כקצב נורמלי – נדחס לתוך דקות בודדות בשעון שיש לי בתור עצמי הגשמי. כלומר, בתוך דקות אחדות של קירק אלן הנה אני חי אולי שנה או יותר של קירק אלן ההוא. אבל אני חושב שמה שהכניס אותי לצרות, והביא אותי להישלח בסופו של דבר אליך, הוא העובדה שהתחלתי לבלות חלק גדול יותר מזמני שם, שנסעתי לשם לעתים תכופות יותר ושהיתי שם זמן רב יותר. אני סבור שאפשר להאשים אותי על כך – החיים שלו מרתקים כל-כך בהשוואה לחיים שלי; אך כאן, כמובן, עלי למלא את תפקידי...”

נדרשו לי כמה ימים להשיג את תולדות חייו של קירק, כפי שסיפרתי אותן כאן. אף-על-פי שקירק היה מנומס ושיתף פעולה תמיד, את הפרטים האינטימיים מסר בחוסר חשק, והיה עלי לחלצם ממנו באמצעות שאלות זהירות ומאפקות. עם זאת, הקושי העיקרי היה נעוץ בכך שהוא ראה את עצמו כנורמלי לחלוטין, היה משוכנע לגמרי בממשותן של כל חוויותיו, ולא היה מסוגל לפרש אותן כמעידות על מידת שפיותו. הוא הודה כמובן כי חוויותיו היו יוצאות מגדר הרגיל, ואף פנטסטיות, אם ננסח זאת בצורה עדינה; אך הוא האמין, כפי שאף אמר, כי הן נבעו מסגולה נפשית או מיכולת מיוחדת כלשהי, שהוא ניחן בהן. לכל תכונותיו אלו התייחס בקלילות; אם הן קיימות – ולא היה לו כל ספק כי הן קיימות – הוא ינצל אותן במלואן, וייהנה מהן. מדוע גורם לא ידוע זה אמור לעניין מישוהו מלבדו, ומדוע עושים סביבו רעש כזה, דבר זה נשגב מבינתו. כששאלתי אותו אם עלה על דעתו אי-פעם להתחלק בסודו זה עם העולם, השיב כי אין ביכולתו לעשות זאת. הוא אמר שהוא מרגיש כי אין הוא מסוגל לספר עליו לאחרים, מכיוון שלא ידע להסביר מדוע וכיצד היה ביכולתו לעשות את אשר עשה. עם זאת, הוא התכוון להוציא לאור ביום מן הימים את החומר שצבר. הוא יעשה זאת ככל הנראה בצורת סיפור דמיוני –

הואיל והוא אינו יכול לצפות לכך שהעולם יכיר בכל זה כעובדות. אולי הוא יוציא את זה לאור כ"רומאנים ביוגרפיים", כפי שעשה "הביוגרף" שלו; בסיפורים הבאים ינסה לתקן את הטעויות שבכרכים הקיימים, וימשיך אותם מאותה נקודה שבה הם הסתיימו.

"אם כן", שאלתי אותו, "מדוע אתה מקפיד כל-כך שכל פרט יהיה מדויק עד כדי כך? אם אתה מתכוון להציג את כל זה כסיפור דמיוני, האם זה באמת חשוב כל-כך אם פרט אחד קטן לא יהיה מדויק?"

"נראה לי שאינך מבין", השיב קירק, ונאנח קלות על אייולתי. "נראה לי שאינך מבין שאני חוקר את חיי שלי. אני רוצה להכיר אותם על כל פרטיהם. אני מקפיד – כפייתי, כמו שאתם קוראים לזה – לטובתי שלי. זה חשוב לי. הם צריכים להיות נכונים עבורי!"

משיחותינו הראשונות – שהוקדשו בעיקרן, כפי שציינתי, לאיסוף ידיעות על תולדותיו – קיבלתי שני רשמים: הראשון, שקירק היה בלתי שפוי לחלוטין; והשני, שהפסיכოזה שלו ענתה על צורך מסוים, שליווה אותו לאורך כל חייו. באשר לרושם הראשון, הדבר שהיה בעל החשיבות הרבה ביותר מבחינתי כמטפל הוא העובדה שכבר הזכרתי: אי-יכולתו של קירק להכיר, להודות אפילו בפני עצמו, באי-הנורמליות המנטלית שלו (או, אם ננסח זאת בצורה אחרת – באי-הנורמליות של חוויותיו). הקורא הפשוט עשוי לתמוה למקרא קביעות אלו: מן הסתם הוא סבור כי אמונתו של החולה בשפיותו היא יסוד בכל מקרה של פסיכוזה, כי האדם הסובל מפסיכוזה "מרחיק לכת" עד כדי כך שאינו יודע כלל כי הוא מטורף. אלא שאין זה כך – או לפחות כך הוא העניין רק במספר קטן של מקרים, שבהם המוח ומערכת העצבים המרכזית הוחלשו על-ידי רעלנים או בגלל מחלה. אך במרבית המקרים, הפסיכוטים מכירים במחלתם, אם משום שהם סובלים בגללה באורח כלשהו, או משום שאחרים גורמים להם לסבול בגללה. רק במקרים בודדים אין החולה סובל בשל מחלתו, ויכול להתחמק מידעה ברורה על עצם קיומה של הפרעה שהוא סובל ממנה. אלא שזה בדיוק היה מצבו של קירק: טירופו היה טירוף פרטי,

אי־שפיות שניזונה מן הבידוד שהיה מצוי בו מאז ילדותו המוקדמת, אי־שפיות שהתפתחה באיטיות ונתגלתה באיחור, שהחלה להשפיע אט־אט על יחסיו החיצוניים, ורק באיחור החלה לגרום לו מצוקה. ומה שהוא חווה עתה, לאחר שהפסיכוזה שלו נתגלתה ונעשתה ציבורית, לא גרם לו כל מצוקה: הזעזוע שהשמיעו בגבי, הממונה עליו, והרופא של אתר X, רק בידחו את דעתו. אל מול התופעה הנדירה כל־כך – החומה האיתנה הזאת, של ביטחונו הגמור של קירק בצלילות דעתו – הייתי בתחילה חסר אונים לחלוטין.

הרושם השני שהיה לי – כי עצם חייו של קירק נתמכו על־ידי טירופו – הקשה עוד יותר על הטיפול במקרה. נכון אמנם כי כל פסיכוזה מייצגת מבחינת הפרט הסובל ממנה תמרון המציל את חייו, והיא הדרך שבה הוא פותר את הקונפליקט הקיים בינו ובין העולם, אלא שהלכה למעשה תמיד נשארים תחומים כלשהם של חייו, שיש בהם כדי להעניק לו – בין אם באמצעות טיפול ובין אם בדרך אחרת – סיפוקים השקולים לאלו שהוא מצליח להשיג באמצעות טירופו. במקרהו של קירק דומה היה כי לא נותר אצלו כל תחום מסוג זה. בסופו של דבר, איזה דבר היה יכול להתחרות בסיפוק האינ־סופי שנתן לו דמיונו? מה יכולתי אני או מישהו אחר להציע לו כתחליף למבנה הדמיוני המפותח והמסועף הזה, שהוא עצמו בנה, נדבך על גבי נדבך, במשך שנים רבות? בקיצור, ידעתי כי בהעדר אותה פנטזיה קירק לא היה יכול לחיות – כי כל קיומו היה בתוך חיי הדמיון הדרמטיים שלו. כיצד אפשר היה, אם כן, להחזיר לו את שפיותו, מבלי שיאבד את עצם הרצון לחיות?

הירהרתי בשאלות אלו ואחרות במשך ימים רבים. בינתיים מסר לי קירק את כל רשימותיו. כל חפציו הגיעו לבולטימור, ובשעה שהוא היה עסוק במציאת מקום מגורים מתאים, והשתקע בביתו החדש לקראת שהות ממושכת – מכיוון שלבסוף החלטתי לטפל בו, על אף הקשיים שהמקרה העמיד בפני – התחלתי אני לבדוק את החומר שהוא צבר במשך השנים.

מן "הדו־חות" של קירק לא אוכל למסור כאן יותר מאשר רשמים

בסיסיים, ראשי פרקים בלבד של החומר שהגיע לידי. החומר כלל כשנים-עשר אלף עמודים כתובים במכונת כתיבה שהכילו את "הביוגרפיה" המתוקנת של קירק אלן. אלה היו מחולקים לכ-200 פרקים, שהיו כתובים כסיפור. לדפים אלו היו מצורפים כ-2,000 דפים נוספים, ובהם הערות בכתב ידו של קירק, הכוללות תיקונים שהתקבלו על סמך "המחקרים" המאוחרים יותר שלו, ועוד חבילה עצומה של שרבוטים ורישומים שונים, על גבי מעטפות, קבלות, חשבונות מכבסה, גיליונות שנתלשו מבלוקים לכתיבה וכדו'. את האחרונים על-פי רוב לא ניתן היה לפענח, הואיל ורובם היו כתובים בקצרנות בכתב ידו של קירק, וחלקם לא כללו יותר מכמה שרטוטים חטופים, משוואות מתמטיות, או ייצוגים סמליים של דבר-מה זה או אחר. אף-על-פי-כן, כל אחד מהם היה ממוספר ומסומן בעיפרון אדום, על מנת לציין להיכן שייך אותו דף בכתב היד העיקרי.

מלבד כתב היד הגדוש עם הנספח והרשימות היו גם:

מילון שמות ומונחים שהשתרע על פני יותר מ-100 עמודים; 82 מפות צבעוניות משורטטות על-פי קנה מידה; 23 גופים שמימיים המשורטטים כל אחד בארבעה היטלים שונים; 31 שרטוטים של גופים ארציים על אותם כוכבי לכת; 14 מסומנים בתווית "משלחתו של קירק אלן אל - - -"; תיאור שאר הערים על כוכבי הלכת השונים; 161 שרטוטים ותבליטים ארכיטקטוניים, חלקם צבועים וחלקם רק משורטטים בדיו, אך כולם בקנה מידה מדויק ובליווי של הסברים; 12 טבלאות גניאלוגיות, תיאור בן 18 עמודים של הגלקסיה שבתוכה היה כוכבו של קירק אלן, בלוויית 4 טבלאות אסטרונומיות, כל טבלה לעונה אחרת, ו-9 מפות כוכבים של השמים כפי שהם נראים ממצפים שונים על גבי כוכבים אחרים באותה גלקסיה; 200 עמודים המתארים את תולדות האימפריה שקירק אלן משל בה, וטבלה בת שלושה עמודים עם תאריכים ושמות של קרבות או של אירועים היסטוריים מיוחדים במינם; סדרה של 44 תיקים המכילים 2 עד 20 עמודים כל אחד, וכל אחד מהם מטפל בהיבט אחר של הפלנטה שקירק אלן של העתיד משל עליה, עם תיאור החיים בעיר הבירה של האימפריה, או שלב כלשהו של החיים

בכוכב זה או אחר במערכת. על התיקים הללו היו מודפסות כותרות בצורה מסודרת, כגון: "עולם החי של סרום אולמה I", "מערכת התחבורה של סראנב", "המדע של סרום", "הגיאולוגיה של סרום אולמה I", "המטאביולוגיה של יושבי העמק", "ההיסטוריה של המכון המדעי הבין-כוכבי", "הפראפסיכולוגיה של סרום נורברה X", "היסודות הכלכליים של חברת העמק", "הסוציולוגיה של סרום אולמה I", "יישום התיאוריה המאוחדת של השרה והמכניקה של דחף הכוכבים למסע אל החלל", "ההתפתחות הייחודית של מוחם של הקריסטופדים של סרום נורברה X", "מחקרים אנתרופולוגיים על סרום אולמה I", "האמונות הדתיות של יושבי העמק", "תהליכי ייצור וכימיית הצביעה", "פולחן האש והקורבנות על סרום סודראט II", "חלוקת מזון בסראנב", "הרגלי מין ופרקטיקות מיניות אצל הקריסטופדים", "ביולוגיה של הצמחים והידע הגנטי של סרום אולמה I" וכן הלאה. ולבסוף, 306 ציורים, חלקם בצבע מים, חלקם בגיר וחלקם בעיפרון, ובהם אנשים, חיות, צמחים, חרקים, כלי נשק, כלי מלאכה, מכונות, פריטי לבוש, כלי תחבורה, מכשירים ורהיטים...

זה היה סוג החומר שקירק אלן מסר לרשותי לשם עיון בראשית טיפולו. הקורא יכול לתאר לעצמו את מבוכתי למראה הגודש של החומר: איני יודע אם הוא מסוגל להעריך עם אילו חששות ניגשתי לתפקיד של גמילת האיש מטירופו.

האווירה שבה החל טיפולו של קירק הייתה בעייתית בתור נקודת פתיחה. כפי שכבר ציינתי, קירק היה משוכנע בצלילות דעתו, והתייחס לכל העניין כאל בדיחה. יותר מזה, הוא הגיע אלי לבולטימור בנסיבות הקשות ביותר לתחילת טיפול, מכיוון שלא בא מרצונו הטוב. הרשויות הן אשר שלחו אותו בדרישה שיטופל – לא רק למען טובתו שלו, אלא גם משום שהן חששו כי במצבו המופרע הוא יהווה סיכון ביטחוני, וכי לא יוכלו להחזיקו בעבודתו ואף לא לפטרו כל עוד יישאר במצבו הנוכחי. אשר לקירק עצמו, אף-על-פי שחש מרירות לנוכח ההשלכות האפשריות של הדברים מבחינתו, ציית לממונים עליו אגב טרוניא קלה, אך באריבות. בהתנהגותו כלפי שיחק תפקיד

של מתנגד אציל, המניח לאויבו לבחור לו את הזמן, את המקום ואפילו את כלי הנשק לרו-קרב. מנומס ללא דופי, מלא יראת כבוד עד גיחוך כמעט, הוא הסכים לקבל ממני את עזרתי וניסה למלא אחר הוראותי מלה במלה; אני, מצידו, ראיתי מיד כי נימוסיו, אדיבותו ויראת הכבוד שלו לא היו אלא מסכה שכיסתה על אנטגוניזם עמוק. מאחורי המסכה הזאת – שהסגירה את דבר קיומה בעצם נוכחותה – ביצבצה עוינות, אולי גם פחד. ראיתי שקירק ידע אף הוא – באופן עמום – כי יש לו צורך בפסיכოזה שלו, וכי כל חייו תלויים בשימורה. ועל אף שהעמיד פנים של חוסר עניין, על אף שהגן בעיקשות על שפיותו, על אף שעמד בתוקף על אמיתות חוויותיו – על אף כל אלה היו עצם הפקפוק שנטעה בו פעולת הרשויות, וכן ההחלטה שלי לקבלו לטיפול, בגדר איום על התשתית שהייתה הכרחית לקיומו. ההצהרה שלי, כי אקבל אותו לטיפול, יכלה להתפרש רק באופן אחד – שאני חושב אותו למטורף, והפחד שהתהווה אצלו בשל כך עורר אצלו עוינות, שקירק חיפה עליה בימים הראשונים לטיפול בנימוסיות מופרזת.

אם כן, לאחר שצברתי את פרטי תולדותיו, עיינתי ב"רוחות" שלו, והתכוונתי להתחיל בטיפול שלו ברצינות, היו היחסים בינינו מתוחים מאוד. מלכתחילה התעלמתי, עד כמה שיכולתי, מ"קריאת האתגר" של קירק שנשתקפה מיחסו: ניסיתי להימנע מלעורר בו את הרושם שאני מתנגח עמו כדי להוכיח לו שהוא פסיכוטי, שקיים בינינו מאבק בשאלת שפיות דעתו. תחת זאת, הואיל והיה ברור כי הן הכשרתו והן מזגו היו מדעיים, החלטתי לגייס את התכונה המסוימת האחת שקירק הפגין כל ימי חייו, התכונה שנתנה את ההשראה לניסיונותיו הראשונים להתגבר על בדידותו, התכונה שדחפה אותו לקריירה מדעית: סקרנותו.

יש לזכור כי אף-על-פי שקירק לא חש כל אי-נוחות או ספק באשר לאמיתות חוויותיו הפראפסיכיות, הוא הודה כי איננו מבין את המכניזם של פעולתן. הוא דיבר במעורפל על "טלפורטציה", על "איבר" נפשי מיוחד הטבוע בו, על חוש "טלפתי" מפותח מאוד, או על

"כישרון פראי" מסוג זה או אחר. שאפתי לגייס את השתתפותו הפעילה בטיפול באמתלה של הרצון לברר את האופן שבו עשה את כל הדברים הנפלאים שסיפר עליהם, ובתוך כך לברר מדוע דווקא הוא, קירק אלן, ניהן בתכונות מיוחדות אלו. פירושו של דבר, כמובן, כי "קיבלתי", לפחות לפי שעה, את אמיתות חוויותיו, את "אמיתותו" של החומר שתיער בדר"חות, את כל "העובדות" של מסעותיו המוזרים בחלל ובזמן.

כאשר קירק התרשם כי שנינו הגענו לעמק השווה שבו נוכל לפעול יחדיו כדי לפתור את הבעיה שכה העסיקה אותו, כאשר הבין כי אין בדעתי להוכיח שהוא "משוגע", וכי משום כך אינני מהווה מבחינתו איום – איום על המבנה הקפדני, אך הבלתי יציב, שכל קיומו היה מבוסס עליו – הוא הסיר את כל מעטה ההתגוננות שלו, וניגש בהתלהבות אל משימתנו המשותפת.

כך, במשך חודשים רבים, התקדמנו במהירות לקראת המטרה שהצבנו לפנינו, כשכוח סקרנותו של קירק, והביטחון שחש במערכת היחסים שלנו, מניעים ורוחפים אותנו הלאה. אגב השִׁהִיה מתמדת של השאלה העיקרית, של ההכרעה לגביה, ולמעשה אגב התעלמות מעצם קיומה של השאלה – התרכזנו בבעיה שעמדה לפנינו כרגע, והיא: מה אירע לקירק שעשה אותו "רגיש" לכל החוויות היוצאות מן הכלל שסיפר עליהן? את הדגש העיקרי שמנו כמובן על הביוגרפיה הממשית שלו, על המאורעות המעצבים בחייו, על מערכות היחסים והאסוציאציות שלו מימי ילדותו והתבגרותו. עם זאת, על מנת שלא יחסר לו הביטחון כי הוא איננו מעלים עין משום פרט בחיפושיו אחר תשובה לשאלה זו, התרתי לו – ולמעשה אפילו דחקתי בו – לחקור גם את האמצעים הנוספים העשויים להביא לגילוי מקורה או מקורותיה של "רגישות" זו. בהתאם לכך, ניאות קירק לעבור מבדקים שונים שאירגנתי לו. בשם בדוי הפניתי אותו למרפאת האיכחון של בית החולים ג'ון הופקינס, והוא עבר שם בדיקה נוירולוגית מדוקדקת, שכללה אלקטרואנצפלוגרמה, אנגרמות בהזרקת אוויר וכן צילומי רנטגן של מוחו, שנעשו על-ידי נוירולוג מפורסם ממידועי. הוא עבר

גם בדיקה מדוקדקת של אנדרוקרינולוג, ואפילו נחקר חקירה קפדנית אצל אנתרופולוג ביולוגי. מיותר לומר כי תוצאות כל הבדיקות והמדידות המורכבות הללו היו שליליות: בכל התחומים, מלבד הפסיכולוגי, היה קירק ממוצע באופן מטריד.

הואיל ואינני מתכוון לרונן כאן באריכות באנליזה של קירק – ובמיוחד לא בדינמיקה של ההפרעה שלו – אלא לספר כאן סיפור אישי יותר, אתעכב קצרות על הממצאים שהגעתי אליהם בחודשים הראשונים לטיפול. די אם אומר כי בתום תקופה זו כבר הייתי מסוגל לנסח, לפחות לשביעות רצוני שלי, את הגורמים הנפשיים העיקריים אשר עמדו בבסיסה של הפסיכוזה שלו, והיו אחראים לה. הנה הם בקצרה:

כל הבעיה נעוצה, כפי שחשד הקורא, בשנים הראשונות לחייו, כשהיה קירק הילד מבודד, מנותק, ואנוס לחיות בשיממון רגשי, שצרכיו העמוקים ביותר לא באו בו על סיפוקם. ייתכן מאוד כי התקרית שהתגלתה בדיעבד כטראומטית מבחינתו, וקבעה במידה רבה את אופיו בעתיד, התרחשה כאשר הפרידה אותו משפחתו באורח פתאומי כל-כך מיחסיו הסימביוטיים כמעט עם המינקת הפוליניזית שלו, מינה. עד אז חי בצלה, שהגן עליו והזין אותו, וכל צרכיו, הגופניים והנפשיים גם יחד, באו על סיפוקם. לאחר אירוע זה, על כל פנים, חל שינוי קיצוני ביותר בעולמו; לא רק שנשללה ממנו הגישה למה שכבר הפך מבחינתו למקור ביטחונו, אלא שעם ההפרדה הזאת שנכפתה עליו אבד לו הציר המרכזי של מגעו עם העולם. במילים אחרות, הוא כבר לא היה מסוגל לתקשר עם הזולת, וגם נשללה ממנו האפשרות להשתמש בטכניקות ההתנהגות הישנות שלו על מנת להשיג את מה שהיה דרוש לו – ודרוש גם לכל ילד אחר – לשם התפתחות נורמלית. ואף-על-פי שתקופת הפירוד ממנה הייתה קצרה, חוויה זו הייתה כואבת מספיק כדי שתעורר בו חרדה בדרגה כזו, עד שנפשו הילדית, שנתקלה עתה באיום של היבלעות תמידית, תחל לפעול במרץ כדי להשתלט על איום זה בעזרתו של האמצעי היחיד שהיה מצוי ברשותה באותו שלב: הפנטזיה.

העולם הראשון שקירק יצר לעצמו נבנה בגיל שבו מרבית הילדים מבססים את הישגי ינקותם, ועוברים לילדות שבה הפעולה המנטלית העיקרית היא מבחן המציאות. זה היה שלב שקירק מעולם לא עבר דרכו, והדבר השאיר אותו עם כושר מוגבל להבחין בין העולם האמיתי לבין זה שהיה תוצר של תפקודו המנטלי בלבד. אשר לפרטיו של אותו עולם פנימי ראשוני, זיכרוננו המעורפל של קירק מביא לכך שיש לנו מידע מועט בלבד לגביו. עם זאת, אנו רשאים להניח כי מאפייניו נקבעו על-ידי אותם גורמים שהוסיפו לחזק את הפנטזיות שלו תמיד. באמצעות הפיכת מצבו האומלל, המדוכא והנחות, הפיכתן של בדידותו, של תחושת הקטנות שלו, של תחושת הדחיה ושל חוסר האונים הילדי שלו להיפוכם הגמור, הוא הצליח לממש אז (כמו גם מאוחר יותר) את הצורה ההופכית של כל אלה בתוך דמותו שבפנטזיה: להיות האדון, ולא הקורבן, של האירועים.

כל זה אשר לגילוייה וגורמיה הראשונים של ההפרעה אצל קירק. אחריהם הגיע תורם של היסודות האחראיים לשתי התכונות הטיפוסיות ביותר של הפנטזיות שלו: תכונות הזמן והמרחק.

מינה, כפי שכבר סיפרתי, הושבה בסופו של דבר אל קירק, אבל הנזק שגרם הפירוד כבר נעשה, ומינה כבר לא חזרה לאותה מידה של קרבה שהייתה להם לפני הפירוד האכזרי, פירוד מן האדם היחיד שהיה חשוב לקירק הילד. יתר על כן, חזרתה של מינה והמעבר של משפחת הקומודור אל האי החדש אירעו למעשה בבת אחת, ובעקבותיהם באה סדרה מהירה למדי של מאורעות – פרישתה של האם מחיי החברה והמשפחה, ומותה של המינקת הפולינזית הנאמנה. גם על מאורעות אלה היה קירק הנער צריך להשתלט, והוא אכן עשה זאת, בעזרת המניפולציות הדמיוניות שכבר היו מוכרות לו. אלא שבתקופה זו חדרו אל תוך התפתחותו הפסיכולוגית של קירק עוד ועוד יסודות של תוקפנות ועוינות, הן בשל האירועים עצמם והן בגלל תהליכים נורמליים המשותפים לכל הילדים.

מתוסכל בכל שאיפותיו הרגשיות, מבודד ומסוגר בתוך עצמו, החל קירק לטפח רגשות שנאה עזים, שהתבטאו מהר מאוד בפנטזיות

הרסניות. הואיל ולא היה מסוגל לשאת את הרגשות ההרסניים שנולדו אצלו מתוך ההתכחשות המתמדת לצרכיו הטבעיים – רגשות שעוררו אצלו דחף לתקוף, לשנוא ולהרוס – הוא אימץ שיטה שאיפשרה לו לתת לו פורקן לרגשות הנלווים, ובה בשעה להתגונן מפני התוצאות שלהם. הוא עשה זאת קודם כל על-ידי שימוש במרחק, ומאוחר יותר בזמן, בתור מאפיינים מרכזיים של הפנטזיות שלו. עתה, משעה שסילק אותם בעזרת מכניזמים נוחים אלו, נעשו דחפיו – הן אלה האינסטינקטיביים והן אלה שנוצרו אצלו מתוך התסכול – נסבלים יותר. פירושו של דבר שהוא היה מסוגל לשאת עתה את הסערה הפנימית ואת הרגשות השליליים הנלווים על-ידי הפיכתם לחומר גלם בשביל הפנטזיות שלו, פנטזיות שאותן היה יכול להשליך אל סצינות מרוחקות ואל זמנים אחרים. בשנים שבין מותה של מינה לגילוי ספרי "הביוגרפיה" שלו, רכשו הפנטזיות של קירק, אם כן, שלושה היבטים חדשים: הן נעשו פחות שלוות ותמימות בתוכנן, הן הורחקו מן הסביבה המידית שלו אל מקומות מרוחקים יותר ויותר, והן נקבעו בזמנים מרוחקים יותר ויותר מן הזמן שחי בו.

כאשר הגיעו הספרים לרשותו של קירק, הוא אחז בהם באופן לא-מודע כבאמצעי מושלם להתגוננות. יחסי המין שקיים בטרם עת עם מיס ליליאן הגדילו, בעיקר בשל אופיים האינטנסיבי, החייתי וטעון האשם, את מועקת עוינותו הפנימית, את תוקפנותו החונקת ואת דחפיו ההרסניים. כושרו להסיט את מחשבותיו ואת רגשותיו אלו באמצעות הפנטזיה החל להתערער, לא בשל מחסור בהמצאות דמיוניות, אלא פשוט משום משום מבנה דמיוני שיכול היה ליצור לעצמו בעזרתם של מקורות המציאות המוגבלים שעמדו לרשותו לא היה חזק דיו כדי לשאת את המטען העצום של דחפיו השליליים. גילויים של הספרים היה, אם כן, אירוע שהציל את חייו.

לא נדרשה אלא ההתאמה המקרית בין השמות כדי ליצור את הגשר שקירק חצה באמצעותו מן המציאות המכאיבה אל הפנטזיה המספקת-כל. על-ידי המראות שעוררו הספרים, כל הטווח האינ-סופי של דחפיו, רגשותיו וצרכיו נעשה זמין לו. עתה, כשלרשותו עמדו

עולמות חסרי גבולות של מרחקים ויכולת תמרון חסרת גבולות בזמן, הסערות הפנימיות שלו כבר לא היו מסוגלות לאיים עליו. עזות ככל שתהינה, אלה כבר יכלו להיטמע בשלמותן בתוך היקום חסר-הגבולות, עם אין-סופיותו הזמנית, ולא להשפיע עליו. ובשנים שבאו לאחר מכן, הוא היה זקוק למרחקי שנות-האור הללו, לעידיני הזמן הללו; שהרי לאחר מותו של אביו ובכל תקופת הבדידות שבאה לאחר מכן, צמחו הסערות הפנימיות שלו, זעמו ומרידותו, לממדים מפחידים.

השינוי המזור הראשון במנגנון הפנטזיה שקירק סיפר עליו – המעבר רק מהיזכרות במה שנכתב ב"ביוגרפיה" שלו אל תיקונה באמצעות שיטוט דמיוני מעבר לגבולותיו של הספר – שינוי זה התברר באנליזה כתוצאה נפשית טבעית של התפתחותו המשונה. ככל הנראה לא הייתה "הביוגרפיה" מסוגלת לענות על כל דרישותיו של קירק לשם פריקת החרדות שלו ויכולתו לשלוט בחוויותיו. כאשר הגיע לנקודה זו, הוא היה מוכרח להמציא חומרים חדשים – או לשנות את הישנים – כך שהם יתייחסו בצורה נאותה יותר לצרכיו. גילוי של "הגימיק" המנטלי הזה היה אחת המשימות הפשוטות יותר באנליזה של קירק. חשיפתו לקחה אותנו ככרת דרך ארוכה במסלול שחזורם המפורט של חייו, שכן בעזרתה של תוכנה זו, המשמשת כמבנה השלד של עֵבְרוֹ, התאפשר להראות לו, בסופו של דבר, כיצד (ומדוע) התקיימה התאמה כמעט מושלמת בין התבניות של הפנטזיה שלו ובין חוויות העבר האמיתיות שלו. פירושו של דבר, כי על מנת לשלוט בעברו ולהפחית מן ההשלכות המעוררות חרדה של עברו זה, הותמר כל אירוע בחייו לכדי פיסת פנטזיה, ובדרך זו, בעזרתם של גורמי הזמן והמרחק, התאפשר לו להתמודד עם אירוע זה ביתר קלות.

השינוי השני בטכניקה – המעבר מהיזכרות בעתיד שמעבר לתחומה של "הביוגרפיה" ותיקונם של הפרטים כך שיתאמו את ניסונו האמיתי – שוב היה בבחינת תמרון נפשי הגנתי טבעי, אך תמרון שנחיצותו התעוררה עם כניסתו של גורם חדש אל חייו של קירק, מיד לאחר שנכנס לתפקידו באתר X.

כפי שכבר כתבתי, האפיזודה עם מיס ליליאן הייתה ההרפתקה

המינית היחידה בחייו של קירק. כפי שזכור בוודאי לקוראים, זו הייתה פעולה הרסנית לגבי הנער, והיא עוררה בו כמיהות נסתרות של גילוי עריות, ובעקבותיהן פחד ותחושת אשם. רגשות אלו החישו את בריחתו של קירק לעבר המחזות הרציניים יותר של חוסר הממשות: ייתכן אף כי אלמלא מיס ליליאן, לא היה קירק מגיע לרגישות המיוחדת הנדרשת מאדם כדי שגיב בצורה דראסטית כל-כך לגריו שעוררה אצלו ה"ביוגרפיה", וכי קירק היה מתפתח אז בדרך נורמלית יותר. על כל פנים, בעקבות פגישתו הממוטטת עם האומנת הנימפומנית, התחמק קירק מיחסי מין במציאות, ונמנע ככל האפשר מיחסים כלשהם עם נשים. אלא שבחיי הדמיון שלו, במקום שהדבר היה בטוח, לא זו בלבד שהיה דרוך וערני מבחינה מינית, אלא היה אף מאהב מצליח ובעל שם. זה היה מצבו של קירק כאשר החל את עבודתו באתר X, וחזר להימצא שוב תחת האיום של המין.

בין המדענים שעבדו עמו בפרויקט הייתה גיאולוגית נחמדה, שהתגרשה זה מקרוב. היא הייתה מבוגרת במקצת מקירק, אשה אינטליגנטית, מלאת חיים ושנונה, שזכתה גם לפרסום עולמי על הישגיה. מכיוון שהייתה האשה היחידה בצוות שלא היה לה בן זוג, רבו המחזורים אחריה מצד הגברים באתר, שמרביתם היו רווקים. אלא שהיה זה דווקא קירק שנשא חן בעיניה, ועליו היא הפעילה את כל קסמה. נראה כי אמנם היה לה שפע של קסם, היות שהיא הצליחה במקום שאחרות נכשלו, ופיתחה מהר מאוד יחסי קרבה עם הפיסיקאי הצעיר והטרוד. הם החלו להיפגש לעתים קרובות, השתתפו ביחד באירועים חברתיים אקראיים, והלכו כזוג אל כמה מאירועי הבידור המועטים שהתקיימו בקהילה המבודדת. עם זאת, קירק ראה את הידידות הזאת בצורה שונה מחברתו; מבחינתו הייתה זו ידידות נעימה, שבה מינה של ידידתו היה מקרי בהחלט, והוא התכוון להשאיר את המצב כמות שהוא. לאשה הצעירה היו תוכניות אחרות. מהר מאוד החלה להתנהג בצורה שגרמה לו מצוקה, ועוררה בו שוב את אימתו מפני מין. ככל שהוא היה עצור ומאופק יותר, כך הפכו פעולותיה לנועזות יותר, עד שהדברים הגיעו לנקודה שבה היו דרישותיה לגבי

מין גלויות ובלתי משתמעות לשתי פנים. באותו שלב ניסה קירק להפסיק את היחסים, אך היא לא נאותה לכך, ורדפה אחריו ללא רחם. היא ניצלה את כל התכסיסים שהיו ברשותה, ניסתה לפתות אותו; והוא, שהיה מאוים כל-כך, ביקש מנוס ברוב ייאושו.

בלילה שקירק הגיע בו לראשונה אל מה שלאחר מכן החשיב כחוויה הקובעת ביותר בחייו – אשליית הימצאותו הממשית של קירק אלן העתידי, בגופו ובהווייתו, על כוכב אחר – הגיעה בעייתו עם הגיאולוגית הנאה לשיאה. הוא סעד עמה בדירתה, והיא, לאחר הסעודה, הציעה לו הצעה מינית גלוית לב, שהטילה בו אימת מוות ממש. הוא נמלט לחדרו כשהוא מזועזע מאוד, ובמאמץ להרגיע את עצמו, פנה אל "הרו"חות" שלו. נראה כי בהתעסקויותיו עמם, הפתרון של בריחה מוחלטת לחוסר הממשות התחוויר לו כאמצעי הטוב ביותר לשמירת אישיותו הנמצאת בסכנה, והוא נאחז בו באופן לא-מודע. מעתה ואילך, הפך פתרון זה ל"יציאת החירום" שלו מן המציאות הבלתי נסבלת.

מה שמעורר עניין רב ביותר לפסיכואנליטיקאי הוא העובדה כי פתרון זה, של בריחה מוחלטת לעולם הפנטזיות, עלה על דעתו של קירק כאשר היה עסוק באופן מודע בהכנת מפה. מן המפורסמות היא כי מפות, טבלאות, תוכניות ארכיטקטוניות וחומר דומה אחר, נושאים לעתים את המשמעות הסמלית הלא-מודעת של הצורה האנושית, במיוחד בכל מה שקשור לסקרנות או למבוכה בנוגע לפרטים מיניים. בתקרית אשר החישה את כניסת הפנטזיות של קירק לצורתן החדשה אפשר, אם כן, להיווכח בבהירות בלתי רגילה עד כמה יעילה הפנטזיה כדרך התגוננות מפני לחצים לא-מודעים: הבעיות והמעמסות לא רק מועברות למקום ולזמן ההופכים אותן לבלתי מזיקות, אלא אף מתרככות שם, או באות על פתרון.

בתום השנה הראשונה לאנליזה, אף-על-פי שהתקדמנו במהירות וצברנו ידיעות רבות, קירק ואני מצאנו עצמנו במצב מוזר ביותר. עתה כבר היינו מסוגלים לפענח את המנגנון הענקי של הפנטזיה במלואו,

חקרנו את מקורותיו והגענו אל שורשיו, ואפילו פיתחנו בפירוט רב את ההתאמה המדויקת שבין העובדות הנובעות מן הניסיון לבין המאפיינים הדמיוניים. אלא שאף אחד מאלה לא השפיע על התנהגות המטופל שלי ולו במידה הזעומה ביותר. אף-על-פי שהודה כי יסודות הפסיכოזה שלו (שעדיין נמנענו מלכנותה בשם זה) היו נעוצים בעבר, אף-על-פי שהכיר בכך שהיא הייתה תמרון הצלה עצמית של בריחה מהמציאות, אף-על-פי שהבין בדיוק כמוני מדוע וכיצד פעלה – חרף כל אלה, לא ניכרה אצלו כל נטייה לנטוש אותה. כמעט מדי יום ביומו נכנס לממלכה המוזרה של עיסוקו המסובך, ושב משם בכל פעם עם ידיעות מרעישות או פרט ססגוני כלשהו שהיה עליו להוסיפו ל"דרו"חות". כלפי חוץ שמר על מראית עין של אדם סביר שאין לו בעיות בתפקודו. מכיוון שהיה חופשי לעשות בזמנו ובמרצו ככל העולה על רוחו, ולא היו לו שום התחייבויות פרט להתייצבות אצלי בשעה הקבועה, מצבו היה מעורר קינאה, והוא היה יכול לנהל חיים רגועים וללא סיבוכים. כדי להעסיק את עצמו נהג לשמוע הרצאות באוניברסיטאות של בולטימור ושמוחה לה, התוודע למדענים באזור זה, והשתתף באופן ארעי בחיים האינטלקטואליים של הקהילה. בסיכומי של דבר, הוא היה מרוצה למדי.

אך לא כן אני. יותר מזה, הייתי ממש מדוכא מן המצב ונבוך כפי שלא הייתי מימי בקשר למטופל כלשהו. ראיתי שהניצחונות שהיו לנו על טירופו היו חיצוניים ולא ממשיים, ושהצלחה היחידה שהייתה לי, אם אפשר בכלל לייחס הישג עלוב זה לאנליזה – הייתה עצם החזקתו של המטופל בטיפול והשארת מצבו יציב יחסית. כוונתי לכך שקירק לא נכנס עמוק יותר לתוך הפסיכוזה שלו, הוא לא הגביר את מעורבותו בפנטזיה המוזרה שלו, והוא נעצר בערך באותו מקום שבו היה כאשר הגיע לבולטימור בשנה הקודמת.

במשך שבועות נאבקתי בבעיה, מה עלי לעשות. עברתי על כל השיטות, האמצעים ותכסיסי התרפיה שידעתי עליהם, ששמעתי או קראתי אודותם. כלילות עיינתי ברשימותי והעמקתי להרהר ארוכות במקרה מוזר זה. מצאתי את עצמי עסוק יותר ויותר באנליזה של קירק,

אף בשעות שבין פגישותינו, ומחשבתי הייתה נתונה פחות ופחות למטופלי האחרים.

הקוראים שאינם מכירים את כתבי הקודמים יתהו כאן, בוודאי, מדוע לא הודיתי בכישלוני והפניתי את קירק למישהו אחר, למשל לפסיכיאטר שיהיה עשוי להשתמש בשיטה קיצונית יותר, כגון טיפול בהלם חשמלי. לא יכולתי לפעול כך, לא רק משום שתמיד סירבתי להכיר בתבוסה, ועודני ממאן לעשות זאת, כל עוד לא חקרתי כל מסלול פסיכותרפויטי אפשרי – אלא גם משום שלא הייתי מוכן לחשוף ביודעין את מטופלי זה (ובעצם, כל מטופל אחר) להתנסות בטיפול מסוג זה או להשלכות השליליות האפשריות שלו. אני אחד המתנגדים הנחרצים ביותר לצעדים "הרואיים" כדוגמת ה"טיפולים" בהלם חשמלי והשיטות הפסיכו-כירורגיות, מתוך אמונה כנה ביותר כי הנזק בהן עולה על התועלת, בין אם לטווח המידי ובין אם לטווח הארוך. עצם הרעיון, לפוצץ או לחתוך חלק של המוח, שרווחתם של היחיד ושל המין תלויה בו, נראה לי שיא האבסורדיות – שלא לדבר על העובדה כי כל הראיות מצביעות על טבעו הזמני של "הריפוי" המושג ועל הנזק הבלתי הפיך המוסב לאישיות המטופלת באופן זה. במיוחד במקרהו של קירק הייתי מחשיב את השימוש בשיטות מעין אלו כדבר שלא ייעשה. ללא כל קשר לפסיכოזה שלו, הוא ניחן במוח עדין וחריף, באישיות עם מוטיבציה חיובית בבסיסה, והוכח כבר מעבר לכל ספק כי הוא עתיד להיות – לכשישתחרר מן ההפרעה שלו, המחלישה אותו – אחד האנשים יקרי הערך, שעתיד הציביליזציה שלנו תלוי בהם. לא; כל עוד יש דרך כלשהי למנוע זאת, לא הייתי מאפשר לו להצטרף לאותה ממלכת צמחים חדשה, אשר נוצרה עקב טעותם של חברי למקצוע, על אף כל כוונותיהם הטובות.

מדוע, אם כן, ישאלו קוראים אחרים – והפעם רווקא אלה שכן מצויים בכתבי – לא השתמשתי בהיפנוזה? התשובה לכך ברורה: אחיזתו של קירק במציאות הייתה מעורערת בלאו הכי, ולמען הכנות, חששתי שמא תביא ההיפנוזה אף לניתוקו של החוט הדק הזה, שבעזרתו שמר על הקשר שלו עם העולם הזה. איני יכול לקבוע

בוודאות אם אכן הייתה ההיפנוזה מביאה לכך, אך אני מודה ומתוודה כי חששתי שמא כך יהיה.

באחת משעות הטיפול של קירק, כאשר שקעתי בייאוש עמוק על כי אינני מסוגל לעזור לו, החלטתי פתאום כי נותרה עוד דרך אחת לטפל במקרה. בהברקה פתאומית צץ במוחי הרעיון כי כדי לחלץ את קירק מטירופו עלי להיכנס אל תוך הפנטזיה שלו, ולהתערב מתוך עמדה זו על מנת לחלצו מהפסיכוזה שלו.

הרעיון לקחת חלק בפסיכוזה של המטופל אינו חדש כלל. מטפלים נהגו על-פיו במשך שנים רבות, אך היו אלה מטפלים מכריקים כג'ון רוזן (Rosen), מילטון וקסלר (Wexler) ואחרים, אשר ניסחו את עקרונות השיטה ותיארו את דרך פעולתה. הסיפורים המרתקים שלהם על שיטה זו הופיעו כבר בספרות המקצועית כאשר התחלתי לטפל בקירק, ואני קראתי את דבריהם בעניין רב במיוחד. אך מעולם לא השתמשתי בשיטה זו, ובאותה העת אף לא הייתי עד לעבודה מסוג זה באופן אישי. מצויד, אם כן, רק בקומץ תוכניות כלליות שנועדו להכין אותי למבצע זה, ומודע רק באופן מעורפל לסכנות ששיטה זו צופנת בתוכה, נכנסתי לתוכה מתוך הכרח ועשיתי את צעדי הראשונים לקראת מעורבותי האישית בעולם הפנטזיה המזור והמופלא גם יחד, שהיה שייך עד כה לקירק לבדו.

התחלתי בכך ששיקעתי עצמי ב"דו"חות". ימים על גבי ימים, בנצלי כל רגע מיותר, למדתי את כמות החומר העצומה שקירק נתן לי, עד אשר הכרתי את החומר במידה כזו שכל פרט בעל משמעות נחרת בזיכרוני. מובן כי עיון אינטנסיבי זה חשף אידיוקים רבים, ובעזרתם פתחתי את המתקפה החדשה שלי על הפסיכוזה של קירק. העמדתי אותו על שגיאות היגיון, על טעויות בחישובים, על אי-התאמות בין התיאורים בחלקים השונים של ה"דו"ח", ודרשתי ממנו ש"יתקן" את הדברים. לעתים קרובות נדרש לשם כך מקירק "מסע" נוסף אל העתיד, ומשם היה "חוזר" עם האינפורמציה הדרושה, וביחד היינו מתקנים את הליקויים שנתגלו. הנה דוגמה טובה למה שאירע בפגישותינו:

בוקר אחד, כמה שבועות לאחר שהתחלתי להשתמש בגישה החדשה, הגיע קירק למשרדי לפגישה הרגילה. כאשר נכנס לחדר הייתי ישוב אל שולחני ועיינתי בשתי טבלאות אסטרונומיות ותשע מפות כוכבים שקירק הכין, והיה לפני גם כתב יד של קטע תיאורי מתוך ה"דר"חות", העוסק במחקר אסטרונומי. הואיל ולא השתמשנו בספה בשלב זה של עבודתנו, הוא משך כיסא וקירב אותו אל השולחן. במשך דקות מספר התבונן בי בעבודתי, מציץ בי, במפות, בפנקס שרשמתי בו כמה מספרים. כפי שציפיתי שיקרה, התרכזותי השקטה בחומר עוררה בו מתח מספיק, אשר הביא אותו לידי דיבור.

"מה פה לא כשורה?" שאל.

"הרבה!" עניתי, משליך מידי את העיפרון ומצית סיגרייה. "המרחקים הללו מבובלים לגמרי. או שההיטלים האסטרונומיים שלך מסרום נורבֶּרָה X שגויים, או שמפות הכוכבים מאוד לא מדויקות. אין בהן שום היגיון. תסתכל..."

כמשך רבע השעה הבאה סקרתי את הטעות במרחק שבין שמשות מסוימות בגלקסיה הדמיונית שבה נמצא הכוכב שקירק אלן התגורר בו – טעות שגיליתי בשמחה רבה בליל אמש – והראיתי לו כי מפותיו אינן יכולות להיות נכונות לאור טעות זו. הוא היה מוטרד מאוד למשמע הדברים, שלף עיפרון מכיס חולצתו, והחל לעשות חישובים מהירים על גב אחת המפות. כשסיים קימט את מצחו ונשען לאחור בכיסא.

"איני מבין זאת", אמר. "אני מוכן להישבע שהעתקתי את המפות הללו בדיוק מהמקור שבמכון".

"יכול להיות", שאלתי, "שטעית בשעת ההעברה מהמידות האולמאיות למיילים?"

הוא ניענע בראשו. "אני מסופק בכך", אמר.

"כיצד בעצם נמדדו המרחקים?"

"ובכן, כל עוד לא נבנה המסלול הבין-כוכבי, ולא יכולנו להתקרב ממש לכמה מהשמשות הללו, השתמשנו בשיטות הרגילות – אתה יודע, בדיקה ספקטרוסקופית של האור וכדו'. אבל לאחר 'עידן הטיסה

הבין-כוכבית' תוקנו הטעויות על-ידי קריאות ישירות של מכשירים".

"כיצד כווננו המכשירים? במיילים, בקילומטרים?"

"היחידה הבסיסית", השיב בדקדנות, "היא ה'אֶקְפָּלִים'. זוהי מלה אולִמָּאית שמקבילה למייל שלנו, ולמעשה אורכה הוא בערך 1.3 מייל. אלא שמפאת המרחקים העצומים, המכשירים על ספינות החלל רושמים את הנתונים ב'טוֹנְקָפָּלִים', יחידות של כמאה ושישים אלף מייל". הוא הירדה לרגע והוסיף, "הנה, תן לי לבדוק אם זו לא הייתה רק טעות בהעברה למיילים". הוא עבר במהירות ומיד כיסה את גב המפה במספרים. הבטתי בו בתשומת לב, ונתמלאתי הערצה למראה כושרו המתמטי. אך עם זאת חשתי כיצד המתיחות גוברת ועולה אצלו. לבסוף, בנהימה של שאט נפש, השליך מידו את העיפרון על השולחן והחל לפסוע בחדר הלוך ושוב, בחוסר מנוחה.

"זו אינה הטעות", אמר. "יש כאן טעות יסודית כלשהי."

"זה אינו רציני כל-כך, בסופו של דבר..." ניחמתי אותו.

"לא רציני?!" התפרץ, עיניו בווערות בזעם ופניו כמסכת בוז. "לא רציני?! בן-אדם, המפות הללו משמשות את הטייסים שלי. לא פלא שאיברתי ספינות חלל רבות כל-כך!"

"האם איברת ספינות רבות מאוד?" שאלתי בתמימות.

הוא העביר על פניו יד רועדת ומילמל כמה מילים שלא הצלחתי להבין. אחר-כך שב אל כיסאו וצנח עליו כמרינוטה מושלכת. אני מביט בו בתשומת לב, חשתי רעד של ניצחון בשעה שהבנתי את משמעותה של האפיוודה: זה היה הבקע הקטן הראשון בפנטזיה שלו, התקר הראשון בהעמדת הפנים הנהדרת. בהתאמצי להשתלט על הלהיטות שבקולי, חזרתי על השאלה:

"האומנם איברת ספינות חלל רבות?"

"אינני... אינני יודע", גימגם. "אצטרך לבדוק זאת כשאשוב".

ישבנו דוממים, כל אחד טרוד במחשבותיו המזורות. היה בי רושם טלפתי כמעט, שבמוחו של קירק הייתה מהומה של שאלות אודותי. עד כה, הוא רק קיבל את העובדה שאני מקבל את הפנטזיה שלו. כעת, כשאמונתו נתערערה במקצת, ואילו אמונתי שלי נשארה לכאורה ללא

זעזוע, היה מבולבל. הבחנתי בכך, והמשכתי להיאחז ביתרון שהיה לי. הרמתי את המפות ואת הטבלאות מעל השולחן ובחנתי אותן בעיון. החזקתי אותן בדיוק מתחת למנורת השולחן, והפכתי אותן מצד אל צד כאילו חיפשתי דבר-מה. כאשר הרגשתי שתשומת לבו התעוררה במידה מספקת, שאלתי: "אתה לא זוכר במקרה מתי הכנת אותן?"

"לא, מדוע?" השיב קירק.

"עלה על דעתי שאולי כתבת עליהן תאריך. זה היה מועיל".

"כיצד?"

"זה רק רעיון", אמרתי כבדרך אגב. "חשבתי שאילו היה מצוין עליהן התאריך, היית יכול לוודא מתי בדקת את המסמכים המקוריים במכון".

"איזו תועלת הייתה צומחת מכך?"

"ייתכן ששום תועלת", אמרתי, "פרט לאפשרות שהמפות הללו מבוססות על אינפורמציה שנתקבלה לפני 'עידן הטיסה הבין-כוכבית'. ייתכן שכאן נעוצה הטעות. אילו ידעת את תאריכי ביקוריך במכון, היית יכול לבקש שיראו לך את החומר שראית אז – אני בטוח שבמקום כמו זה יש להם רישום על החומר שעיינת בו".

עיניו הוארו וגופו נעשה מתוח ודרוך.

"כוונתך לומר שאולי המפות הללו מבוססות על מפות ישנות,

ושהטייסים שלי משתמשים בלוחות מתוקנים?"

"בוודאי", אמרתי. "בסופו של דבר, אם היית מאבד ספינות חלל

רבות היית שומע על כך זמן רב לפני כן, והיו כבר חוקרים את העניין. אבל אתה בעצמך אמרת זה עתה שאין לך מושג כמה ספינות הלכו לאיבוד, וזה מוזר קצת, לא כן? משום כך אני משער שהלוחות האלה מבוססים על חומר ישן, ושלטייסיך יש לוחות מעודכנים יותר. לא נראה לי שתגלה שאיבודת ספינות בשיעור גדול מהרגיל, לפחות לעומת השיעור המתקבל על הדעת, בהתחשב בסכנות הרגילות של טיסה הבין-כוכבית".

"זה דבר שקל לבדוק אותו", השיב קירק בשמחה.

"כמובן", הסכמתי עמו. "כשאתה חוזר, צור קשר עם המכון. אני

משוכנע שתבהיר את העניין תוך זמן קצר".

התרוממתי כדי לרמוז לו שהשעה נסתיימה. כאשר עמד לצאת, נעצר קירק בפתח הדלת, ועיניו ננעצו בי במבט ארוך ותמה. ידעתי שהבקעתי סדק קטן בעולם הפנטזיה שלו, שדומה היה כי הוא חסין מכל פגיעה. ידעתי כי השתתפותי בעולם זה, ההוכחה שסיפקתי זה עתה, לכך שאני משוכנע בנכונותו באורח מוחלט, ואף לנכונותי לרקום קונספירציה שתעזור לו להתגונן בשעה שהגנה זו עמדה במצב של סכנה – כל אלה גרמו לו להטיל ספק בפעם הראשונה בעולם זה. למחרת, כאשר סיפר כי במשך הלילה ערך מסע לסרום אולמָה כדי לבקר במכון, וכי אכן גילה, כפי שניבאתי מראש, כי מפותיו התבססו על "חישובים שנעשו לפני עידן הטיסה", שמעתי בקולו צליל חדש. היה בו היסוס קל, ונעדר ממנו השכנוע והביטחון. זה היה צליל שהסגיר, כך נדמה היה לי, ירידה מסוימת במידת השכנוע או האמונה שלו. ההוכחה לכך שהתרשמתי הייתה נכונה הצטברה בימים הבאים. אף-על-פי שדחקתי בו, קירק לא ערך מפות כוכבים חדשות. אף-על-פי שהצהיר על כוונתו לעשות זאת, והסכים עמי כי יש לעשות את העבודה כדי לשמור על שלמותם ונכונותם של ה"דו"חות", הוא נתן לעניין לחלוף, ודחה אותו בתירוצים שונים, עד שיצא ממחשבותיו כליל.

תקרית זו משקפת את הדפוס של שיטות הפעולה שלי ביחס לקירק לאחר שהחלטתי לקחת חלק בפסיכוזה שלו. אף-על-פי שזו הייתה תקרית מכרעת, הריהי אחת מני רבות, תקריות שכל אחת מהן תרמה את חלקה בהסטת קירק מטירופו. לקורא בעל חוש ההבחנה ברור ודאי כיצד פעלו דרכים אלו. במונחים לא טכניים, אפשר לתאר את אחד העקרונות, שהמבצע כולו היה מבוסס עליו, פשוט על-ידי התייחסות לדבר הידוע לכול: לא ייתכן ששני חפצים יתפסו את אותו מקום באותו זמן. נדמה כי בדלוזיה כמו זו של קירק יש מקום רק לאדם אחד בלבד באותו זמן, כאילו היה המבנה הפסיכוטי מוגבל אף הוא כ"שטח מחיה" תחום. כאשר, כמו במקרה שלנו, אדם שני פולש אל תוך הדלוזיה, נראה שהדייר המקורי יהיה מוכרח, ממש כך, להידחק מתוכה החוצה.

אפשר לייצג מצב פנטסטי זה על-ידי תיאור פגישה בין שני קורבנות של, למשל, הדלוזיה הנפוליאונית. שכנועו של כל אחד מהם, כי הוא הוא נפוליאון האמיתי, חייב להתערער כאשר מופיע השני, ואין זה נדיר או בלתי סביר שאחד מן השניים ייכנע ויוותר על עמדתו. פעם, לפני שנים מספר, הייתי עד לדבר כזה בדיוק, כאשר נמנית על הצוות הרפואי בסנטוריום פסיכיאטרי במרילנד. באותה העת שהתה במוסד אשה פרנואידית שנצמדה לדלוזיה כי היא היא מרים, אם אלוהים. אלא שבמקרה קיבלנו למוסד אשה אחרת, שאף היא סבלה מאותה דלוזיה, כמה חודשים אחרי הראשונה. שתיהן היו נאות הליכות, שתיהן קתוליות, ושתיהן ממעמד חברתי-כלכלי דומה. יום אחד נפגשו השניים על המדשאה, בנוכחותי ובנוכחות רופא אחר, והחלו להתחלק בסודותיהן. לא עבר זמן רב והן גילו זו לזו את זהותן "הסודית". מה שבא בעקבות הגילוי היה מאלף מאוד. המטופלת הראשונה, "הוותיקה" יותר, הייתה מוטרדת מן הידיעה באורח ניכר, ותגובתה המידית הייתה בהלה. "אינך יכולה להיות מרים, יקירתי", אמרה, "את בטח מטורפת. אני אמו של אלוהים". המטופלת החדשה הביטה בבת-שיחה בצער, והשיבה בקול רווי רחמים: "אני חוששת שאת זו שמבולבלת. אני מרים". ואז בא ויכוח קצר אך מנומס, שחברי הרופא המבוגר והמנוסה ממני מנע בעדי מלהתערב בו, באומרו לי להאזין מבלי להתערב. לאחר זמן-מה פסק הוויכוח והשתררה דממה, שבמהלכה בחנו שתי היריבות זו את זו במבט זהיר. לבסוף אותתה המטופלת "הוותיקה" יותר לרופא שעמד לצדי:

"דוקטור ס.", "שאלה, "מה היה שם אמה של מרים הקרושה?"
 "נדמה לי ששמה היה חנה", השיב.

מיד פנתה המטופלת לרעותה, פניה זורחים ועיניה נוצצות: "אם את מרים", הצהירה, "אני כנראה חנה, אמך". ושתי הנשים התחבקו. בהמשך לסיפור זה יש לציין כי האשה שוויתרה על דלוזיית אם האלוהים שלה הגיבה היטב לטיפול, ולאחר זמן-מה נשלחה לביתה. ההשתתפות בפסיכוזא משמשת למטרה נוספת שאין להעלים ממנה עין. בפרפראזה על דבריו השנונים של ד"ר ג'ון נ. רוזן, כאשר המטפל לוקח חלק באותה התנהגות כמו המטופל – ומבטא אותם רעיונות

באותה שפה כמותו – תמונתו ופעולותיו של המטופל מוצגות לנגד עיניו, כמו על גבי מסך. כך, במהלך נועז אחד, הוא נהדף אל הצד של המציאות, ונכפה עליו לנקוט זווית ראייה ביקורתית כלפי מה שהוא רואה, כלומר התנהגותו שלו, וכך הוא מוכרח לאמץ עמדה לגבי הדברים. עמדה זו הופכת במהרה לכלי טיפולי, שבאמצעותו הקלינאי יכול לעצב מחדש את המבנה הנפשי.

כל שלושת העקרונות של "תרפיית ההשתתפות" – בצד עקרונות נוספים שאינם הכרחיים לדיוננו כאן – פעלו על קירק. מעורבותי האישית בפנטזיה שהייתה עד אותו זמן נחלתו הפרטית, צימצמה עתה את ה-Lebensraum, את "מרחב המחיה" שלו, עימתה אותו עם בכואתו שבמראה, ותימרנה אותו כך שינקוט עמדת מציאות ביקורתית. כתוצאה מכך הוא החל לצאת, לאט אבל בטוח, מתוך הפסיכוזה שלו.

אלא שבינתיים התרחשו אצלי דברים מזרחים, אצלי, הפסיכואנליטיקאי שלו (או ליתר דיוק, הפסיכותרפיסט שלו, הואיל והשיטה שהשתמשתי בה לא הייתה עוד פסיכואנליזה במובן המדוקדק של המלה). ברצוני לספר עתה על השפעות אישיות בלתי צפויות אלו, הנראות לי – לפחות עכשיו, במבט לאחור – משעשעות ומחכימות.

מקרהו של קירק הקסים אותי כבר מראשיתו. ככל מקצוע אחר, גם בטיפול הפסיכואנליטי טמונים מקרים של אי־שביעות רצון ומגרעות. ההרפתקה של העיסוק בנעשה בתוך מוחו של האדם אמנם מרתקת על־פי רוב, ולאדם כמותי אין עיסוק אינטלקטואלי ואמוציונלי מהנה יותר שאני יכול להעלות על דעתי. אלא שעם כל זה, יש בו גם משורים גדולים של שעמום, של שגרה, המעוררים אצלי מורת־דוח אנושית מובנת מאליה. לעתים קרובות הירהרתי בכך שתקופות אדעיות אלו, המשולות לכניסה למלכודת, בשעה שהמסעות היומיים אל הלא־מודע נראים כה מרוסנים ומאולפים – ואינם דומים כלל לסיורים בג'ונגלים מסוכנים וחסרי שבילים, אלא יותר לנסיעה יומיומית לעבודה בחשמלית שבפרבר העיר – לעתים קרובות חשבתי כי תקופות אלו היו נסבלות יותר אלמלא חברו אליהן תחושות ההסתגרות בדל"ת אמות והרוויה עד קצה היכולת, צרותיו הנוספות של המקצוע.

האנליטיקאי חווה בעבודתו, רגע אחרי רגע, קירבה אינטימית ליצרים האנושיים. תשוקה, חמדנות, קנאה, שנאה – שבעת החטאים הממיתים ועוד; אהבה, חסד, אמונה – כל הסגולות השמימיות וכל הברכות, כל אלה ממלאים אותו בלי סוף. בעוד הוא עצמו חייב להישמר מלהיתפש בסערת הרגשות הגועשת עליו ללא הרף, זוהי בדיוק הסביבה שהוא צריך להתקיים בה. אחת התוצאות ההכרחיות של מצב כזה היא תחושת שובע, רוויה, בשלות-יתר, שתחושה אנטגוניסטית של מונוטוניות היא הדרך להתגונן מפניה. רק "הפתעה", רק מאורע פתאומי ובלתי צפוי, יכולים להחזיר לאנליטיקאי שהגיע לנקודת הרוויה את העניין וההתלהבות הדרושים כדי לרענן את חושיו ולעשותו שוב רגיש, כפי שנדרש ממנו כדי לפעול ביעילות. למרבה המזל, "הפתעות" כגון אלו אינן חסרות.

במונה הגבלה אני מתכוון לעצם העובדה הפיסית של חוסר היכולת לנוע, הנכפה על אנשים כמוני במסגרתה של עבודה כמו זו. כל מה שאנו עושים מתרחש בחדר הטיפולים. פעילות ותנועה נמנעות מאיתנו. הדרמות הגדולות שאנו משתתפים בהן, הקונפליקטים העצומים, החוויות המזעזעות – כל אלה מגיעים אלינו, אל תוך החדר שבו אנו יושבים ומקשיבים. באופן נצחי אנחנו בגדר צופים – או ליתר דיוק מאזינים. לא נכחד כי לעתים אנו מתרעמים על ההגבלות הפיסיות של חיים אלו, משתוקקים לתנועה, נעשים חסרי מנוחה, כמהים לאוויר הצח, להפעלתם הנמרצת של איברינו, מבקשים לחזות במרחקים ובאופקים אחרים מלבד כותלי החדר. לבסוף, אנו מתייגעים ממילים, מילים, מילים. החופשות הממושכות המקובלות אצל פסיכואנליטיקאים הן אחד מאמצעי העזר, ואין פלא שהם נוהים בדרך-כלל אל ההרים ואל הים במאמץ להשביע את רעבונם לתנועה ולמרחב.

אני כותב על תנאיה של הפרקטיקה הפסיכואנליטית כדי להסביר את מצב הרוח שהייתי נתון בו כאשר החלטתי להשתתף בפסיכוזה של קירק, ולהסביר מה אירע לי כשעשיתי זאת. באותה תקופה הייתי במצב של שובע נפשי, משועמם מעבודתי, שנראה היה לי כי היא מציעה לי פחות ופחות סיפוקים. לא הבנתי אז כי שעמומי שימש התגוננות מפני

קונפליקטים אישיים בלתי פתורים, כי עטיתי על עצמי מעטה הגנה – מחיצה ביני ובין הסערה הנפשית של חולי – כדי להתגונן מפני גירויים רגשיים מתמידים. יתר על כן, הייתי אז חסר מנוחה גם מבחינה גופנית. כל ימי הייתי אדם חזק המבכר ריצה על פני הליכה, וניחנתי בכושר גופני, ואילו עתה חזיתי בשאט נפש בהתנוונות האיטית אך המתקדמת של בשרי ושרירי. השעות הממושכות בישיבה, האוויר המעופש, רפיון הזרועות והרגליים, חיוורון הפנים, הרמזים הראשונים לכרס מזדקרת – לעומת סימפטומים אלו לניווט גופני חשתי דחייה עצמית וחוסר אונים, ומתוך העדר תובנה מספקת תליתי את האשמה במקצוע שבחרתי.

אך שני גורמים אלו למצב רוחי בשעה שעניינו של קירק קיבל תפנית בלתי צפויה, עדיין אין בהם כדי להסביר את אשר קרה. בין הסיבות למה שקרה יש להזכיר גם, מלבד עניינים של מצב רוח חולף, את חיבתי לפנטזיה ולסיפורי מדע בדיוני, וכן תכונות מזג מסוימות התורמות לכינונה של אישיותי.

כל ימי הייתי נתון לחיי פנטזיה פעילים, לטווייתן של עלילות פנימיות דמיוניות ומהגות. מבלי להיכנס לפרטי תולדותי, אני יכול לגלות כי שורשי נטייתי זו נעוצים בבדידות שידעתי בילדותי, בבדידות הדומה במקצת לזו של קירק, אך שונה ממנה – בבדידות פסיכולוגית יותר מאשר ממשית. כילד וכמתבגר העניקו לי הפנטזיות את הסיפוק שנמנע ממני במציאות המשעממת של בית הספר, של השיעורים, ושל חיי משפחה מן המעמד הבינוני. כמבוגר הן סיפקו לי, ועודן מספקות, את הפורקן הבלתי מזיק לתסכולים של חיי היומיום, הנוטל מן האירועים את עוקצם, ואשר יש בו – אם נעשה בו שימוש נכון – כדי להיות דבר יצירתי. תמיד התענגתי על יכולת זו לפנטזיה, וניסיתי להטות אותה לצרכי. למעשה, עד לאפיזודה עם קירק לא היה לי מושג איזו חרב פיפיות יש בכוחה להיות.

לגבי אהבתי לסיפורי מדע בדיוני, אני רק יכול לומר כי מאז שלמדתי לקרוא נעשיתי חסיד של סוג ספרותי זה. בזכות אחד מחברי לכיתה התוודעתי למגזין *Amazing Stories*, ומהר מאוד פיתחתי תשוקה חסרת גבולות לחומר זה, לעוגמת נפשם של הורי, שבחנו את

הספרים המרופטים שגדשו את אצטבאותינו באותו ייאוש שבו הורים בימינו מסתכלים על ערימות ספרי הקומיקס. למזלי, טעמי ונטיותי הספרותיות הדריכו אותי להתעניין בסופרים שייצגו את הטוב בסוג זה של אמנות, והמעבר שלי אל סופרים כגון ולס (Wells), הרד (Heard) וסטייפלדון (Stapledon) היה מהיר. בגיל ארבעים עודני חסיד שלא בא על סיפוקו, הנאבק בפיתויים של ואן ווגט (Van Vogt), ברדבורי (Bradbury) וחבריהם, ושות', אך נכנע גם באושר רב לכוח המשיכה העצום של כל ספר חדש מפרי עטם של אורוול (Orwell) (אבוי! כבר לא נזכה לראות דברים חדשים ממנו), ויילי (Wylie) או האקסלי (Huxley). בהערת אגב אציין כי חובי לספרי המדע הבדיוני גדול יותר מסתם הכרת טובה על השעשוע שהעניקו לי. קריאה זו, אשר חיזקה את סקרנותי מלידה ואת נטייתי למדע, הובילה אותי למחקר רציני בנושאים כמו הסמנטיקה של הקיברנטיקה, שלא לומר שהיא הניחה את הבסיס לתחביבי האינטלקטואליים – כגון פילוסופיה, מתמטיקה מתקדמת ואסטרופיסיקה.

רווי וגדוש, אם כן, מבחינה נפשית, חסר מנוחה בשל היותי מוגבל למקום אחד, חשוף בין כה וכה לתעתועיו של הדמיון, ובנוסף על כך גם חסיד של סיפורי מדע בדיוני – לכל הגורמים הללו היה חלק בחוויות האישיות המעניינות שהתנסיתי בהן בשלב הסופי של הטיפול בקירק אלן. כי, כפי שהקורא היה יכול לשער, אני, המטפל, שקעתי בפסיכזה של מטופלי, ובמשך זמן-מה ובמידה מסוימת רותקתי על-ידי האובססיה שלו.

כפי שציינתי, למן הרגע שבו התוודעתי למקרהו של קירק, הוא הקסימני. הפירוש המילוני של המלה "להקסים" יוכל לתאר את מצבי ביתר דיוק: פירושו "לכשף, להדהים, לנסוך קסם וכו'". הגדרה זו תופסת לגבי המצב הפסיכולוגי שבו מצאתי את עצמי כאשר גבולותיה המוגדרים של המציאות החלו להתערפל אצלי – ככל שהשתתפותי בדלוזיית הגדלות הלכה והתעצמה מכוח המאמצים המכוונים שתיארתי כאן – ומצאתי שאני נכנס בחלקי אל תוך עולמו הבלתי ייאמן של קירק.

בתחילה לא היה זה אלא משחק. קיבלתי את הפנטזיה שלו באופן גורף מתוך העמדת פנים, מתוך תכסיס שנצמדתי אליו כדי לשחרר את דעתו המופרעת מהיאחזותה בספינת הצלה שוקעת. אך בסופו של דבר העניין הפסיק להיות משחק, והמהלכים, התמרונים והטקטיקות עברו מידי של השחקן והיו לכלי שרת בידיהם של כוחות שבקושי היה ער לקיומם עד אז.

בחיפושי אחרי הסבר לשאלה, מדוע יכול היה דבר כזה לקרות אצלי, אני מייחס חשיבות לגורמים נוספים, מלבד הגורמים המחישים שהזכרתי כבר. אין להכחיש כי קווי אופי אחרים, אינטימיים יותר, מילאו כאן תפקיד. מתוכם אזכיר שניים בלבד, שתמיד ידעתי כי הם גורמים מכריעים באישיותי המדריכים את התנהגותי.

ראשית, יש להביא בחשבון כי ריתקה אותי האפשרות שהפנטזיה של קירק הציבה למולי, להגשים את משאלתי הגדולה ביותר: המשאלה להיות, לעשות ולדעת את כל הדברים הנמנעים ממני ומיתר האנשים מפאת מגבלות הזמן. יש בי סקרנות העולה על הממוצע, וצימאון בלתי מוגבל כמעט לדעת ולחוות. חיי אינם מאפשרים לי מרחב מספיק למילוי צמא זה, והנה, המבנה המסובך שטווה המטופל שלי איפשר לי לזכות במרחב זה. מבחינה זו היה במבנה זה משהו מגרה. בהתעסקותי בו יכולתי ליהנות מאשליית סיפוקה של סקרנות עצומה זו, ולהרגיע את צימאוננו הכרוני של מוחי. בעזרתה של פסיעה קטנה בלבד בדמיוני העשיר, שכבר עמד לרשותי, יכולתי להימלט מבית הכלא של הזמן: יכולתי להיות גיאולוג, חוקר, אסטרונום, היסטוריון, פסיקאי, הרפתקן, וכל יתר הדמויות המעוררות קינאה שכבר גילמתי מדי פעם בפעם את תפקידיהן, בפנטזיות החיזורות שלי עצמי, ושאת ידיעותיהן רציתי לרכוש. היה טמון בכך כוח משיכה רב עוצמה.

הדלוזיות של קירק על עולם אחר קסמו לי גם באופן נוסף; בשביל 'אני' (ego) שניחן במידה גדולה מהרגיל של צורך להפגין את עצמו בדרכים יצירתיות, בהזדמנויות שנקרו לפני על-ידי עמדה מיוחדת זו היה משום הפיתוי. הגם שעמדה זו, של "שליט הפלנטה", כבר נתפשה קודם לכן, תפקידי המיוחד, לאחר שחדרתי לתוך מעשה יצירתו

הרומנטית של קירק, נתן לי חופש פעולה לכל קפריזה, לכל המצאה, לכל השראה, לכל רעיון בורא-עולמות שקיוותי אי-פעם שיהיה לי. שכן, בתור הכוח שמאחורי כיסא המלכות, בתור המניע העיקרי של יקום ששום הגבלות מציאותיות אינן חלות עליו, האפשרויות ליצור בקנה מידה גדול היו מפתות מעבר לכל תיאור.

בהתחשב בנטייתי המוקדמת ובגורמים המזרזים, איני מוצא בכך משהו יוצא מגדר הרגיל, שהתערבותי כמשתתף בפסיכוזה של קירק עירערה במידת-מה את שיווי המשקל הנפשי שבו התגאיתי תמיד, והכניסה אותי לתחומה של מצוקה פסיכולוגית. אצל כולנו יש אזורים של התנגדות פחותה, ואי-שם, אפילו בשריון הנפשי של האדם החזק ביותר, יש מקום פגיע. במקרה זה קרה שהחומרים שמהם הייתה בנויה הפסיכוזה של קירק נפגשו עם עקב אכילס של אישיותי, והסתבכו בה כקפיצי שערן.

הסימנים המוקדמים לכך, שאמנם נסחפתי בקסם חונו האוטופי של קירק ושהנני נכנע לו ושוקע בו, היו בלתי מזיקים, ולא היה בהם כדי לעורר דאגה. הם היו מורכבים בעיקר מהתגברות העניין שלי בפרטי הפנטזיה, ודאגה מתונה אך מתמדת לגביהם. אלא שלא כמו קודם לכן, לא כווננו הדאגה והעניין לטובתו של הטיפול, אלא בעיקר למען הפנטזיה עצמה. המשכתי את רדיפתי העמוקה אחר שגיאות וחוסר עקביות ב"רוחות", אך עתה הייתה לי המטרה הכפייתית "ליישר את ההדורים", "לברר את הפרטים". אם קודם גיליתי טעויות אך ורק למטרות הטיפול, עתה היה עיקר תשומת לבי נתון לתיקונן, וכשמצאתי שגיאות לא ששתי כקודם, מתוך שביעות רצון שהנה נוסף לי כלי נשק נוסף במלחמתי נגד הפסיכוזה של קירק. תחת זאת, שגיאות אלו עוררו אצלי דאגה, ויצרו אצלי סימפטומים מעיקים, שלא רוח לי מהם כל עוד השגיאות לא באו על תיקונן.

יתרה מזו, היו מקרים שבהם לא ניתן היה ליישב את הבעיות שנתגלו ב"רוחות" בדיונים עם קירק. כאשר כך אירע, הרגשתי כפייה נפשית, מתוך הדאגה שגברה בי, להגיע בעצמי לידי פתרון. מהר מאוד גיליתי כי אני מקדיש מזמני הפנוי לחישובים ושיקולים שנועדו "לפתור" את

העניין שהטריד אותי והביאני במבוכה. כאשר הגעתי לפתרון כזה, הרגשת הרווחה שלי הייתה עצומה. ולא פחותה מכך הייתה ההנאה שהפקתי מאיחוליו הנדיבים של קירק, כאשר הצגתי לפניו את ההסבר שמצאתי, כמעין אות ניצחון לגאונותי שלי. לעתים קרובות אירע שהרגשתי "צורך" – כאשר לא היה די בדימונים עם קירק ובמאמצי שלי כדי להבהיר נקודה זו או אחרת – שהוא ישיג את האינפורמציה הדרושה על-ידי "מסע" אל המקום שבו עשוי להימצא הפתרון. בהזדמנויות מעין אלו, בתתי לו תפקיד של נער שליחיות קוסמי, פקדתי למעשה על קירק לערוך את המסעות הללו בעולם הפנטזיה, ואז הייתי מוצא שאני מצפה ל"שובו" בלהיטות יוצאת מגדר הרגיל.

בנקודה זו אני מוצא לנחוץ להניח את דעתו של הקורא, שעל אף כל מה שנאמר לא הייתי פסיכוטי בעצמי – לא בשלב זה שתיארתי זה עתה ולא מאוחר יותר, כאשר גילויים מוזרים אלו גברו בכמותם ובאיכותם. מצבי בכל אלה היה מצב של היקסמות שהתפתחה לקראת אובססיה. לא נעלם מעיני ולו לרגע קט כי "נסיעותיו" של קירק אל העתיד הרחוק, אל גלקסיה מרוחקת ובלתי קיימת, לא היו מן האפשר. אולם בלהיטותי אחר הפנטזיה כמות שהיא, מצאתי כי נוח לי להתעלם, עד כמה שהדברים היו קשורים בי, מן האופן שבו נתגלו לי כל פרטיה המרהיבים. כלומר, השמטתי מטווה ענייני את האופן שבו אסף קירק את "העובדות", והקדשתי את תשומת לבי ל"עובדות" עצמן. אשר לכך שהוא השתמש באמצעי הבלתי מתקבל על הדעת של "טלפורטציה" או כל אמצעי אחר, בלתי סביר ופסיכוטי באותה מידה, כדי לבצע את הנדרש ממנו – מכל זה פשוט העלמתי את עיני, מתוך ציפייתי הנלהבת לבדיה המפותחת הבאה.

עם זאת, ככל שחלפו הימים גברו הסימפטומים הללו במספרם ובאינטנסיביות שלהם. אופיים היה אובססיבי, וכפי שקורה לעתים קרובות עם הפרעות אלו, הן החלו לפלוש למחשבותי ולהתנהגותי במידה גדלה והולכת. אם בתחילה היו איתותים של הפנטזיה ותענוגותיה רק כאשר הייתי עם קירק או בזמני הפנוי, הנה עתה פלשה בכוח אל תוך כל הרגעים שלא הייתי טרוד בהם לחלוטין בדבר-מה

אחר, ואפילו, לעתים, בשעה שהייתי מטפל בעניינים רחוקים לחלוטין מקירק ומן הרלוזיה שלו. למשל, מצאתי את עצמי מתרגם מילים, מונחים ושמות מסוימים ללשון ה"אולֶמַאית". משפטים בלשון מוזרה זו הופיעו לעתים קרובות בהרהורי – ללא כל הזמנה וללא כל התרעה – ונשארו שם להטריד את הכרתי בצורה מרגיזה, כמעין לחץ מטריד, עד אשר רשמתי אותן על נייר ותירגמתי אותן לאנגלית. במהירות רבה עד להבהיל החלו אזורים גדולים של מוחי ונפשי להיכבש על-ידי הפנטזיה. מאז, חקרתי את האנשים החולקים עמי את חיי, כדי לברר אם באותה תקופה שאני מדבר עליה הסגרתי בדרך כלשהי כי מוחי תפוס על-ידי אובססיה גדלה והולכת. כפי הנראה, לא היה שינוי בהתנהגותי, לא כלפיהם ולא בעבודתי, הואיל והם לא השגיחו כלל במצב שבו הייתי נתון. אינני מצליח להבין כיצד קרה הדבר, שהרי נותר אצלי הרושם של אותם ימים, כתקופה שבה אירועים שהיו בדרך-כלל מלהיבים אותי, איברו את קסמם מבחינתי – רושם מתקופה שהייתי בה פזור דעת ואחוז דאגה. למען האמת, השלווה והרוגע שהפגנתי כלפי חוץ היו העמדת פנים שקרית, ומאחוריהם חייתי למעשה, במסתרים, חיים מרתקים ביותר. בעזרתו של קירק המופתע לקחתי חלק בהרפתקאות קוסמיות, והשתתפתי עמו בהתרוממות הרוח של העולם הדמיוני הסוחף שרקם.

היום, כאשר אני מעלה בזיכרוני את אותה תקופה, ברור לי כיצד השתמשתי ברציונליזציה של האלטרואיזם הקליני למטרותי האישיות, וכך נפלתי בפח המחכה לכל רופאי הנפש שאינם זהירים דיים. אני זוכר עתה בבירור כיצד פטרתי במתכוון, באותם רגעים שבהם עצרתי כדי לשאול את עצמי מה אני עושה, או כדי לפקפק במידת ביסוסן של מחשבותי ותחושותי, את כל העדויות לכך שאני שוקע אל תוך היקסמות שעלולה להיות הרת-אסון, על-ידי ייחוסם של פרטים אלו בהתנהגותי לתחבולה הטיפולית המתאימה להפרעה שסובל ממנה מטופלי. היום איני יכול להכחיש את העובדה, כי במצב הנפשי שהייתי שרוי בו באותה תקופה, קסמו לי בעוצמה רבה אלמנטים מסוימים של הפנטזיה – שעל חלקם כתבתי כאן – דווקא משום שהם

הגשימו תשוקות וצרכים שהיו רדומים אצלי זמן רב. אלא שאז, בדיוק משום שלא הייתי ער לחוזקן של תשוקות אלו, הייתי טרף למנגנון ההונאה-העצמית אשר הופעל מכוח הנסיבות שהפסיכוזה של קירק אכן דרשה בדיוק את סוג הטיפול שנתתי.

חמוש, אם כן, ברציונליזציה שתיארתי, ניצבתי – במשך תקופה קצרה אך אקוטית – על פי התהום. אף-על-פי שהייתי ער לסכנה הכרוכה במשחק ששיחקתי, דומה כי הייתי מוכן לשחק עד הגבול, כדי לזכות בסיפוק נירוטי שער אז לא ידעתי על קיומו. הייתי כשחיין המציב לעצמו אתגר כדי לבחון את כוח עמידתו, כאילו החלטתי להיווכח כמה ארחיק לכת בניסיוני לבחון איזו מסקנה לא-מודעת הקשורה בגורל. וכך איים המשחק, בשיא היסח הדעת שלי, להיות סכנה איומה, תחרות בין כוחות אפלים במוחי, כוחות אשר דרשו כניעה מוחלטת, לבין כוחותיה של ההכרה המתעקשת לשמור על שלמותה. חלקו זה של מוחי נשאר צלול ופעל בדרך ביקורתית כל העת. הוא הפעיל לא רק אינסטינקט של שמירה עצמית, אלא גם היה מנוסה בעניינים מסוג זה יותר מרוב האנשים, והיטיב לתפוש את הסכנות. בו היה תלוי כל עתידי, שכן רק הוא ההין להילחם בעוז נגד ההיקסמות מן הפנטזיה, אשר כבשה את מחוזותיו הנמוכים יותר של אותו מוח – ובסופו של דבר, הצליח במלחמתו.

הגיע רגע שבו לא יכולתי עוד להתעלם מן הסימנים הגלויים של האובססיה – רגע שבו הכיר ה'אני' שלי באיום וחבר אל כוחות האור. רגע מכריע זה נתן את אותותיו במצוקה נפשית חריפה, בהחמרתם של הסימפטומים שלי עד לנקודה שהיו מכאיבים ממש. הכאב, אם כן, הוא אשר בישר לי על הסכנה הממשית שהייתי בה, והוא אשר הניע והמריץ אצלי את מנגנוני השמירה העצמית.

כדי לתאר מה אירע, יהיה צורך להציג תמונה קלינית של שלבי המצב האובססיבי. היות שלא זה המקום לתיאור מעין זה, נסתפק בכך שנאמר כי, עם חלוף הזמן, הלכו והתגברו כל גילויי האובססיה שתיארתי. את החרדה, למשל, כבר לא היה ניתן לפטור כהתרגשות פנימית גרידא: היא נסקה לגבהים מוחשיים וכואבים, שבהם כבר

תבעה הכרה. עם הגאות המתגברת, גברו גם הדרישות האובססיביות, ועמן הפכו גם התביעות הכפייתיות מן המחשבה והפעולה לתובעניות יותר. לבסוף, האינטנסיביות שבה עסקתי בפנטזיה, הזמן שהקדשתי לפרטיה, המאמץ שנכפה עלי להשקיע בה – כל אלה גדלו והלכו עד לנקודה שבה הצליחה זו לפלוש לאזורים אחרים של קיומי.

המעבר מהיקסמות אל מצוקה נפשית הבעיתה אותי במידה מספקת כדי שאפעל לשחרר את עצמי ממצב מוזר זה. הוא עורר אותי, ראשית כל, לערוך אנליזה עצמית. בהדרגה, עם השימוש בכלי שגור זה, הצלחתי להשקיט את הסימפטומים החריפים יותר שהבחנתי בהם, ועלה בידי גם להכניס לפעולה את תהליכי ההתבוננות הפנימית המביאים להחלמה מהפרעות נפשיות. אלא שעוד בטרם השלמתי את תפקידי זה התרחש מאורע מדהים, אשר בשעות של שעה אחת לא רק הסיר את שארית הכישוף שהייתי נתון בו, אלא אף ציין את סיומו המוצלח של הטיפול בקירק. שהרי בזכות העובדה שאני וקירק התחלפנו בתפקידים כל כמה זמן, ובאחת מאותן התגלויות מפתיעות ההופכות את עבודתי לבלתי צפויה, נפלאה ומתגמלת כל-כך, התמוטט וצנח מעשה ההשתגעות שהיינו שותפים לו.

הסצינה התרחשה במקום הרגיל: בחדר הקבלה שלי, הנישא מעל רחובותיה הסואנים של בולטימור. בחוץ ירדו פתיתי שלג שנמסו ברגע שנחתו על משטח כלשהו. מבעד למסך השלג הרך ניתן למצבת הזיכרון בכיכר מאונט ורנון ולנמל השוקק שמאחוריה קסם של תמונה עתיקה. בפנים היה חם ושקט. מפאת אפרוריותו של היום דלקו כל המנורות, וצללים רכים סימנו צורות גיאומטריות על הכתלים הצבועים בצבע קקאו. ישבתי ליד שולחני והתכוונתי לפגישה עם קירק אגב התבוננות בכמה ציורים שצייר. מהחדר השני יכולתי לשמוע את מזכירתי מתקתקת על מכונית הכתיבה. לפתע, לקול הליווי של צלצול הפעמונים הנעים, נפתחה הדלת אל האכסדרה, וירעתי שקירק הגיע. הייתי להוט לראותו, מכיוון שיום קודם לכן הטלתי עליו "משימה" וציפיתי לשמוע את הרו"ח שלו. לאחר שהות מה, לחצתי על הכפתור כדי להזמינו פנימה. קירק נכנס וישב במקומו הרגיל בכורסה שליר שולחני. נהמנו את

ברכותינו הרגילות, ואז, ללא הקדמות, מופעל על-ידי תחושת המתיחות המוכרת, פתחתי:

"האם השגת את האינפורמציה?" שאלתי.

הוא הניד בראשו לחיוב, והוציא מכיסו פנקס בכריכת עור, פתח אותו והניח אותו על השולחן. עילעלתי במהירות בדפים, והבחנתי מתוך הרגשת סיפוק כי כל אחד מהם הכיל ציור ורשימות בכתב ידו של קירק. ואז חזרתי לעמוד הראשון, ניתקתי אותו מהכריכה, והנחתי אותו ליד שרטוט שהוצאתי עוד קודם לכן מן הערימה שלידי. בלי לשים לב לקירק, נפניתי לבחון בעיון את שני הגיליונות. הייתי שקוע כל-כך בעניין שלפני – השוואת הגיליונות ועריכת רשימות – עד שלא שמתי לב שקירק עזב את כיסאו ועמד ליד החלון. כשלבסוף נפניתי אליו ואמרתי להעיר דבר-מה, ראיתי שהוא נועץ בי את מבטו בהבעת דאגה.

"האם משהו לא בסדר?" שאלתי.

"לא", השיב, "הכול בסדר".

"אז מדוע אתה עומד שם? אינך רוצה לעבוד עמי על החומר?"
"לא במיוחד".

"מה קרה?"

הוא משך בכתפיו. "איני יודע... אני סתם עייף, כנראה".

"מוזר", הערתי. "החומר הזה על הטיפוסים האתניים האולמאיים

מעניין במיוחד... אינך חושב כך?"

הוא משך בכתפיו שנית, אך עתה חזר למקומו.

כרבע השעה הבאה "עכדנו" ביחד. אני מתוך התעניינות ערה, והוא מתוך פיזור דעת שלא נעלם מעיני. המצב היה בלתי רגיל לחלוטין, הואיל ואני הייתי מורגל בהשתתפות ערה הרבה יותר מצדו. הבוקר "לבו" לא היה נתון למה שעשינו. הוא השיב על שאלותי בשוויון נפש, וכאשר העליתי נקודה לדין, נעדרה מקולו ומהתנהגותו ההתלהבות שהתרגלתי לצפות לה ממנו. לא יכולתי להתעלם מהתנהגותו המוזרה, כאשר לבסוף קם מכיסאו והחל פוסע בחדר.

הרחקתי מעלי את הניירות שעל השולחן והדלקתי סיגריה. "קירק",

אמרתי, "מה העניין? מה אוכל אותך הבוקר?"

"כלום", השיב, "שום דבר".
 "אם כן, מדוע אתה כה... חסר מנוחה?"
 "הו, פשוט..." קולו השתרך וזרועותיו ציירו תנועה של ייאוש
 ועייפות.

"פשוט מה?" האצתי בו.
 "ובכן... יש לי משהו לומר לך – ואני חושש שאיני מסוגל לבטא
 אותו".

"משהו שלא סיפרת לי?"
 הוא הניע בראשו לחיוב.
 "משהו על עצמך או על העבודה?"
 "על שניהם, אני חושב".
 "ובכן", אמרתי, "לאחר כל ההיכרות בינינו נדמה לי שלא יקשה
 עליך לספר לי את מה שעל לבך".

"אינני מתקשה... בדרך כלל. אך הפעם זה שונה".
 "אמור לי בכל זאת", דחקתי.
 הוא נעצר ליד שולחני ונעץ בי עיניים חרדות.
 "בסדר", אמר. "אני אספר לך – אבל זה לא ימצא חן בעיניך..." ואז
 הוסיף: "שיקרת לי לך".

"שיקרת לי? בקשר למה?"
 הוא התכופף ונטל בידו את הפנקס. "בקשר לזה", אמר. "ולזה" –
 הוא הורה בידו על הגיליונות שעל השולחן – "ובקשר לכל החומר
 שנתתי לך בשבועות האחרונים. הכול שקר, הכול. המצאתי את זה...
 המצאתי את כל – – – השטות הזאת!"

התאמצתי שלא להראות את אשר חשתי, שלא להסגיר את הרגשות
 המעורבים שהציפו אותי – את האכזבה ואת הניצחון, את תחושות
 הראגה ואת תחושות ההקלה. באצבעות רועדות מעכתי את הסיגריה.

"המצאת הכול?" שאלתי.

"כן. הכול".

"הכול שקר?" שאלתי שוב.

"הכול שקר!"

"אפילו... המסעות?"

"מסעות!" קרא בבוז, "איזה נסיעות? עזבתי את השטויות האלה

כבר לפני כמה שבועות..."

"אבל אתה הרי אמרת לי..."

הוא הושיב את עצמו על קצה הכיסא, גופו נוקשה, ועל פניו ארשת

מתוחה. "אני יודע מה אמרתי לך", אמר ברצינות. "אבל, האמן לי,

העמדת פנים במשך זמן רב. לא ערכתי שום מסעות. התפכחתי מכל

העניין הזה... לפני שבועות..."

"מה כוונתך ב'התפכחתי'?"

"בדיוק מה שאמרתי. הגעתי לידי הכרה שהייתי מטורף. הבנתי

שדימיתי דמיונות שווא במשך שנים; שמעולם לא ערכתי 'מסעות',

שכל זה היה פשוט – פשוט חוסר שפיות."

"אם כן, מדוע העמדת פנים?" שאלתי. "מדוע המשכת לומר לי...?"

"משום שהרגשתי שאני חייב לעשות את זה", אמר. "משום

שהרגשתי שאתה רוצה שאעשה את זה."

המילים האחרונות הידהדו שוב ושוב בחדר הדומם. דומה שהוספתי

לשמוע אותן במשך רגעים ארוכים. אז שכחו, ובמקומן באו צלילי

הרגילים של הבוקר – זמזומה קצר הנשימה של המעלית, תקתוקה של

מכונת הכתיבה, טריקתה של דלת בקצה הפרוזדור ושדיקת הצופרים

מן הרחוב, תשע קומות מתחתינו.

קמתי וניגשתי אל כיסאי מאחורי הספה. ישבתי שם והוריתי בידי

לקירק שישכב. כששכב, אמרתי לו: "ספר לי על כך, קירק."

...קירק לא נטש את הפסיכוזה שלו באופן פתאומי. נטישתו את

הפסיכוזה הייתה תוצאה של פקחת עיניים שהייתה לו מהרגע שבו

נוכח כי אני שותף – או לפחות מעמיד פנים כי הנני שותף – לדלוזיה

שלו. מאותו זמן ואילך איבדה זו מכוחה, וניטל ממנו הסיפוק שהיא

הקנתה לו בעבר. עם הירידה בכוח משיכתה של הפנטזיה תפשו את

מקומה התובנות, שאותן רכש בחודשים הארוכים של חקירתנו

הדינמית בעברו, הגם שלא עשה בהן שימוש עד כה. יכולתו של קירק

להיכנס אל הפנטזיה, להגיע למצב הבלתי נורמלי הזה של רגישות לצרכיו, שהזניקה אותו לעולמו המיתי, החלה לדעוך. ולא עבר זמן רב עד שכל ההתגוננות המדהימה – כי כך הבין קירק עתה את פירושה של האובססיה שלו – התמוטטה או התפוררה, ואת מקומה תפסה המציאות, פרט אחרי פרט.

אלא שבשבועות האחרונים הללו, אף-על-פי שהרגיש שהוא הולך ומשתחרר מן הדלוזיה המושרשת שלו, חש קירק כי הוא חייב להמשיך ולהתעניין בה, והסיבה לכך הייתה המשונה שבסיבות. עד כמה שיישמע הדבר מוזר ובלתי ניתן להבנה, הוא חש כי עליו להעמיד פנים למען טובתי שלי. היקסמותי מן הפנטזיה, שקיעתי בפרטיה, הסתבכותי בה בשעה שהשתתפתי בסיפוק ובעניין שהיה בכוחה לתת – כל אלה לא רק שהדהימוהו עם חזרתם של כושר החשיבה ותפישת המציאות שלו, שהחזיר לעצמו במאמץ רב: הם גם יצרו בו דילמה ממשית. בעוד שהוא עצמו כבר לא האמין בפנטזיה, הוא היה סבור כי אני מאמין בה. מסירותו ורגשי הידידות שלו כלפי היו עזים כל-כך, עד שהוא לא היה מסוגל לגלות לי את אובדן אמונתו מחשש ש"יפגע" בי בדרך זו או אחרת. מצבו היה דומה להפליא למצבי שלי, בשעה שהחלטתי להיות שותף לאובססיה הנהדרת, אך בהבדל אחד: אי-יכולתו "לפגוע" בי הייתה תגובה רגשית לגמרי, לעומת החלטתי אז להשתמש בשיטה טכנית זו, שנבעה מהערכתי המקצועית את המצב הפסיכולוגי העדין.

מעבר לכך, קירק לא היה מסוגל להעריך נכון את העובדה, שכאשר נטש את הפסיכוזה שלו השיג למעשה את מטרתי היחידה לגביו – לגמול אותו מטירופו – ושדבר זה היה היחיד שהיה חשוב לי. כפי שהוא ראה וחש את הדבר, התרחש כאן היפוך גמור של עמדותינו, ושינוי זה בילבל אותו והדאיג אותו, והוא נותר חסר אונים למולו. כפי שהקורא יודע כבר, הסיבה לאמונתו השלמה בחילופי התפקידים שלנו לא הייתה דבר היותי שחקן מצוין כל-כך: קירק הרגיש כיצד אני נמשך אל הפנטזיה המופלאה, ומושפע מכוחה המגנטי...

עד שקירק אלן נכנס אל תוך חיי, מעולם לא הטלתי ספק ביציבותי. סטיות הרוח, חשבתי תמיד, נועדו לאחרים. מתוך סובלנות, בדיחות דעת קלה וותרנות, נצמדתי אל המיתוס של חסינותי הנפשית. בתחושת עליונות, בידעי כי אני, לפחות, שפוי לחלוטין, ולא אוכל בשום פנים להיות מוסט משפיותי זו, נטיתי להסתכל על חולשותיהם של הסובבים אותי, על פחדיהם, על מבוכותיהם, כמה שעתה אני יודע כי לא היה אלא בז.

עתה אני בוש בזחירות דעתי זו. אלא שעכשיו, כשאני יושב על כיסאי ומקשיב לדבריהם של מטופלי מן הספה, אני מיטיב לדעת שכיסאי והספה נבדלים זה מזה בקו דק בלבד. אני יודע שזהו לא יותר ממיוזג מוצלח של מקרים, הקובע בסופו של דבר מי ישכב על הספה ומי יישב מאחוריה.

שנים חלפו מאז נפרדתי מקירק אלן, אבל אני מהרהר בו לעתים קרובות – בו ובימים שנדרדנו יחדיו ברחבי הגלקסיות. אני נזכר בו במיוחד בלילות הקיץ בלונג איילנד, בשעה שהשמים שמעל מפרץ פֶּקוֹנִיק בוהקים מכוכבים מנצנצים. ולפעמים, כשאני נושא את עיני למרום, אני מחייך אל עצמי ולוחש:

“מה קורה עם הקְרִיסְטוֹפְּדִים?”

“איך העניינים בסְרָאנְב?”